PART TWO

NAUJIENOS

ANTRA DALIS

VOL. XXXII — Chicago 8, Ill., Ketvirtadienis, Lapkričio-November 29 d., 1945 — No. 280

J. Girėnas

Geriausi Iš Geriausių - Iš knygos "Dviejų Okupacijų Lietuva"

Šios ištraukos uždavinys nėra ką nors įtikinėti, barti ar ką nors kolioti. Jos uždavinys pateikti skaitytojui vaizdą mitinginės bolševikų demonstracijos Kauno teatro salėje 1941 m. liepos 21 d., kuri išdidžiai giriasi Liaudies Seimos atidaromosios sesijos vardu. — AUTORIUS.

Matėme daug dramų, tragedijų, komedijų Kauno Didžiajame teatre. Su savais ir su užsieniečiais artistais. Praėjusių su milžinišku pasisekimu ar silpniau, sužadinusių sukrečiančių išgyvenimų ar pajėgių linksmai ir maloniai nuteikti ištisoms valandoms. Ir tačiau nei kiek neabejodami galime pasakyti, kad Liaudies Seimo atidaromosios sesijos spektakliai 1944 metų liepos 21 d. buvo patys įspūdingiausi ir patys neužmirštamiausi iš visų spektaklių, buvusių Kauno didžiajame teatre. Tiesa, šiems spektakliams buvo spaudoje, propagandoje duotas rimtas Liaudies Seimo posėdžių pavadinimas, bet, nežiūrint to, juose blykščiojo dešimtys tragikomiškiausių situacijų, gilus tragizmas įvairiuose momentuose, nepaprastas vaidybinis talentas atskiruose deputatuose.

—Brolau, — kalbėjau pirmosios pertraukos metu deputatui rašytojui Dovydėnui, — juk jūs darote skaudžiai komiškais visus kraštui rimčiausius ir jautriausius klausimus.

Dovydėnas buvo suzirzęs, ir aš jį gerai supratau. Jei lietuvyj dar buvo nors kiek lietuviškumo, patriotizmo ir tautinio jausmo, jam turėjo būti sunku ir nepaprastai sunku išgyventi tylomis momentus, kai jo švenčiausieji tautiniai idealai mindomi, spiaudomi, paverčiami pajuokos objektu žmonių, tik nusikaltėliška sąžine tesiskiriančių iš kitų tarpo. Lietuva dar buvo oficialiai nepriklausoma valstybė, Liaudies Seimas jos parlamentas. Liaudies Seimas susirinko pirmajan posėdin spręsti rimtų valstybinių krašto problemų. Nutarimų dar nėra, bet kur gi lietuviškoji vėliava, kur gi Vytis, kur gi bent vienas lietuvių tautinių didvyrių ir kovotojų už lietuvybę portretų šioje raudonų vėliavų, transparentų ir ūsuotų Stalinų, Molotovų, barzdotų Kalininų eilėje.

Dovydėnas atsako su lengva ironija:

—Visa vyksta teatro salėje. Tai simboliška ir aišku.

Spektaklio išvakarėse pradėjo rinktis iš visos Lietuvos jo aktoriai — Liaudies Seimo atstovai arba, populiariau, deputatai. Jiems apsigyventi buvo skirti reprezentaciniai Lietuvos Viešbučio rūmai. Su veidrodiniais vestibiuliais, su milžiniškais kilimais grindyse, dvidešimt keturias valandas veikiančiu restoranu, su liuksusiniais kiekvienam deputatui apartamentais. O deputatų tarpe nemaža skurdžių kaimiečių, nemaža miestų darbininkų, niekad savo gyvenime nemačiusių modernaus ir žmoniško viešbučio. Iš vienos pusės — juos blaško ši prabanga, verčia dairytis, ar teisingai stato koją, ar teisingai sėdasi fotelin, ar ne per dažnai eina prie bufeto išgerti ir užkąsti, tuo labiau, jog bufete draugui deputatui visa veltui. Iš kitos pusės — juose išdidumas; štai, pirma čia tiktai ponai, o dabar ir darbo žmogus. Ir tat visai nepagalvojant, kad jie tik maža išimtis iš šimtų tūkstančių darbininkų ir milijonų valstiečių, kad šiam moderniam viešbučiui, jo vestibiuliam, restoranui ir apartamentams buvo, yra ir bus ponų, tegul ir su naujais titulais: draugas komisaras, draugas direktorius, draugas viršininkas, bet vis dėlto ponų, prieš kuriuos laikymusi ir savęs įvertinimu daugelis buvusiųjų tebėra tiktai blankus šešėlis.

Prie viešbučio durų automobilis. Vienas, antras, dešimtas. Deputatas išeina ir šūktelia: "Alio, draugas šoferi!" Šoferis prideda du pirštus prie kepurės, mašina privažiuoja prie laukiančio deputato. Šis sėdasi į mašiną. Jis nežino, kur važiuoti, bet juk automobilis čia pat, už jį mokėti nereikia, tai kodėl nepasivažinėti? Ir jis sako paprastai: "Na, tai spauskim!" Bet šoferiui neaišku, kur deputatas nori spausti, ir šis paaiškina: Kad žinai, aš ne iš Kauno... Na, važiuok kur nors ir tik žiūrėk, kad kur gražiau..." Automobilis daro vingį. Per Savanorių prospektą, Vydūno alėją į Tunelio gatvę, paskui Vytauto prospektas, Laisvės alėja ir vėl Lietuvos Viešbučio portalai. Kitas deputatų žino, ko jis nori. Jis daug girdėjęs legendų apie keturis sušaudytus 1926 m. komunistus su Karoliu Požėla priekyj, kai jų pragaištingas ir kraštui išdavikiškas darbas buvo likęs ne paslaptimi. Jie dabar didvyriai, jų kapas išpuoštas vainikais, milžinišku plakatu, kurio kraujo spalvos drobėje didžiulėmis raidėmis išrašas apie jų idėjos nemirštamumą. Ir šoferis juos veža prie sušaudytųjų kapo. Iš ten dar pasukama į Petrašiūnus, paskui į Pažaislį, stabtelėjimas prie puikiosios bažnyčios. "Pagalvok, tik pagalvok, kiek prakaito išspausta iš darbo žmogaus visokiai šitokiai statybai", atsidūsta draugas deputatas draugui šoferiui, ir vėl mašina suka atvažiuotais keliais iki viešbučio durų. O ten vėl puikiais kilimais išklioti koridoriai, milžiniški veidrodžiai vestibiulių sienose, liuksusiniai apartmentai ir dešimtys draugų.

Rašau vieną kitą smulkmeną, kurios tačiau ne smulkmena. Juk tai Liaudies Seimo atidaromosios sesijos pirmojo posėdžio išvakarėse. Vadinasi, vienintėlis vakaras pasitarti aktualiaisiais numatytais ar turinčiais būti numatytais klausimais, pasidalyti nuomonėmis, susidomėti sesijos darbotvarke ir t.t. ir t.t. Juk ryt gal dažnam iš jų reikės kalbėti, dažnam iš jų reikės gal net karštai ginčytis, pakovoti dėl vieno ar antro svarbaus klausimo išsprendimo. O čia dėmesys blaškomas kiekviename žingsnyje, net mažiausio stabtelėjimo pasitarimui. Jei ir susigrupuoja keli deputatai pasikalbėti, tai būtinai po pirmųjų žodžių: "Na, vyrai, tai žinote, ryt bus tikrai karšta diena..." vienas jau bufete, kitas automobilyje, o trečias nužiūrėjęs vietą fotelyje, iš kurio nepastebimai galima žvilgterti į save veidrodyje.

Ir vis dėlto šie veidrodžiai, prabanga, bufetas ir automobiliai ne visus deputatus veikia vienodai. Tarp jų Sniečkus, Gedvilas, Icikas Dembo, Karolis Didžiulis-Grosmanas, Latvis-Fridmanas ir dar keli kiti. Tai stambiosios žuvys, komunistų partijos vadai, centro komiteto žmonės ar būsimieji jo nariai. Jie nuolat kalbasi, tariasi tarpusavyje. Pradingsta ir vėl pasirodo. Jų rankos pilnos popierių, o žingsnis skubus. Šios išvakarės jiems beveik rugiapiūtė. Iš partijos centro komiteto taip pat šmaižioja žmonės, daugumoje komiteto nariai ir pasiuntiniai. Darbotvarkė smulkiai paruošta. Numatomas prezidiumas, nustatoma eilė kalbėtojų pranešimams, ginčams — diskusijoms ir rezoliucijoms siūlyti eilė, paruošiamos turintiems kalbėti deputatams kalbos... Visa paruošta, smulkiai apgalvota, apsvarstyta iki mažiausių detalių. Kalbos parašytos rašomąja mašinėle. Daugelis deputatų mažai raštingi žmonės, rašyta raidė jiems gali būti sunkiai įskaitoma, spausdinta — visai kas kita.

Buvo dar ir trečia žmonių grupė. Tai žmonės, kurių kandidatūra į Liaudies Seimą buvo išstatyta per nesusipratimą, kurie Liaudies Seime ne dėl jų nuopelnų komunizmui, bet dėl vardų populiarumo: Dr. Garmus, Kauno didžiojo teatro aktorius Kučinskas, rašytojas Liūdas Dovydėnas ir kt. Gal būt, politinis objektyvumas ir buvo svarbiausioji priežastis, jog šie žmonės gerokai išvakarėse pramatė ryt dieną galinčias kilti komplikacijas ir todėl darė visa, kad nebūtų pervėlu gelbėti bent tai, kas yra brangiausia. Jie keliais pagyros žodžiais patraukė savo pusėn solistę Staškevičiūtę, poetą Liūdą Girą ir susimetę trumpan pasikalbėjiman, stengdamiesi prieiti vienos nuomonės bent dėl tautinės vėliavos, valstybės ženklo ir tautos himno išgelbėjimo ar bent apsaugojimo nuo visiško išniekinimo. Bet štai čia pat pasikalbėjiman įsitraukia iš kažkur atsiradęs Antanas Sniečkus, jis pašaipus ir kandus.

—Aha, — sako jis, — vėliava, žinoma, žinoma... Aš suprantu, — priduria kiek patylėjęs, — ji jums brangi. Ir himnas taip pat, — čia jis pakelia balsą: — O aš, draugai, per tą vėliavą ir per tą himną dešimtį

(Tęsinys 8-ame pusl.)

"KAS GYVAS BUVO IR KAS DAR GALĖJO PAEITI, BĖGO NUO RUSŲ VOKIETIJOS LINK"

Svetimame krašte pasijunti lyg koks nereikalingas daiktas. — Gyvenimas Pakruojuj. — Kaip rusai kulkosvaidžiais ir lėktuvais lydėjo bėgančius iš Lietuvos žmones. — Pomeranijoje. — Ką išgyvenome kelionėje į Daniją, tai baisiau nebus nė pragare. — Dukters mirtis. — Danijoje lietuvių yra apie 700. — Pasilikti Danijoje neįmanoma, o namo grįžti negalima. — Visokios naujienos iš Lietuvos.

(Laiškas iš Danijos. Šį laišką parašė Dr. Ona Žostautaitė-Baltrušaitienė p-lai Della Daniūnas, 6614 So. Sacramento Ave., Chicago, Ill.)

Mieliej!

Jūs negalite įsivaizduoti, kaip aš džiaugiausi gavus iš Jusų laišką; aš iš džiaugsmo verkiau, kad galėsiu papasakoti, kaip yra sunku gyventi svetimame krašte, neturint nieko, praradus viską, kas buvo miehausia. Ir be to dar, čia su tavim elgiasi kaip su kokiu pigiausiu nereikalingiausiu daiktu. Atrodo, lyg mes būtumėm visai ne žmonės. Kad kiekvieną dieną klausi pats savęs: "O Dieve kodėl mes tokie nelaimingi! Už ką mes turim tiek daug kentėti. Juk mes nieko blogo nesam padarę". Bet atsakymo nesurandi. Ir taip bėga ašarom nuklotos dienos nešdamos vis neramesnį rytojų.

Dabar, Miela Sesute, tur būt, norė išgirsti trumpai, kaip aš patekau į Daniją. Aš pabaigusi mokslą, tai yra Universitetą, su savo vyru dirbom Šiaulių apskrityj, Pakruojaus miestely,— vyras kaipo medicinos gydytojas, daktaras, o aš kaipo dantų gydytoja. Čia kokie 70 kilometrų nuo Panevėžio. Žinoma, gyvenom labai gerai, nieko mums netrūko, dažnai parvažiuodavom namo mamutės ir namiškių aplankyti tuo pačiu ir Jūsų tėviškę aplankydavau. Bet karas privertė mus apleisti tėvynę. 1944 m. apie liepos mėnesį, kada rusai įžengė antrą kartą į Lietuvos žemę ir vokiečiai traukėsi atgal, mes su vyru ir vyro broliu, irgi gydytoju, bėgom tolyn iš Lietuvos į Vokietiją nuo karo audros. Kas tada dėjosi Lietuvoje, — žodžių trūksta viską aprašyti. Visi žmonės, kas gyvas buvo ir kas dar galėjo paeiti, bėgo nuo rusų Vokietijos link. Vežimų kolonos ir pėsčių žmonių apsikrovę nešuliais užpildyti buvo visi keliai ir laukai. Visų akyse spindėjo baimė ir ašaros. O dar čia užskridę rusų lėktuvai tratino iš kulkosvaidžių ir bombomis apmėtė. Tiktai klyksmas, ūžimas pasigirsta ir jau eilės sužeistų ir užmuštų, vaikai neteko tėvų, tėvai vaikų, — žodžiu, chaosas. Atrodė, kad pragaras žemėj atsirado. Ir taip su tokiu vargu po dviejų savaičių kelionės arkliais 1944 m. rugpiūčio 15 d. atvykom į Pomeraniją, Stolpo miestą. Čia jau vokiečiai toliau neleido važiuoti ir vyrą įstatė dirbti į ligoninę kaipo gydytoją, o man, kadangi buvau nėščia, leido namuose tvarkytis. Tai gavę čia mažutį kambariuką gyvenom iki kovo 3 d., kada prasidėjo didžioji rusų ofensyva.

Lietuviai ir kiti svetimtaučiai buvo jėga priversti dirbti prie ginklavimosi fabrikų ir prie apkasų kasimo, nežiūrint, kas jis bebūtų, tiktai gydytojams ir mažnieriams leido savo specialybėje dirbti.

Ir tur but Jums atrodys keista, kodėl lietuviai bėgo iš savo tėvynės, palikę namus ir turtą. Atsakymas trumpas: visi žmonės bėgo į Vokietiją todėl galvodami patekti į Amerikonų ir Anglų užimtas sritis ir ten jau rasti išsigelbėjimą, nes likti Lietuvoj pas rusus tai reiškė iš karto sau pasirinkti mirties sprendimą. Ką rusai pridarė 1941 m. Lietuvoj, tai sunku Jums aprašyti, tiktai žodžiu susitikus galėčiau papasakoti. Ir tik iš to galit spręsti: "Jeigu iš dviejų giltinių reikia pasirinkti vieną, tai renkiesi tą, kuri švelniau ir gražiau piauna."

1945 m. kovo 3 d. artėjant rusams Berlyno link visi žmonės stengėsi bėgti Amerikonų-anglų pusėn. Mes jau trise su dukryte tą patį darėm. Bet čia dar buvo sunkiau, kadangi jau buvom apsupti rusų ir atkirsti nuo sausumos kelio, tik vienintelis išėjimas buvo jūra. Bet Dievui padedant vargais negalais patekom visi trys į laivą prie sužeistų vokiečių kareivių ir taip mus atgabeno 1945 m. kovo 11 d. į Daniją. Ką išgyvenom per tas keliones, baisiau nebus nei pragare aš manau. Mano mažutė dukrytė Mildutė 4 mėnesių neatlaikė to viso ir 1945 m. balandžio 4 d. mirė ir palaidota Kopenhagos kapinėse. Tai netekau visko. Atrodė, kad jau daugiau nebepernešiu, bet su likimu reikėjo susitaikinti. Atėjus amerikonams į Daniją, mus atskyrė nuo vokiečių ir paėmė globoti Raudonasis Danų Kryžius. Lietuvių čia Danijoj yra apie 700 iš visų Lietuvos kampų, iškankinti, išvarginti ir nematančių jokios geresnės ateities. Kas mūsų laukia, vienas Dievas težino. Dar čia susiradom vyro brolį gydytoją, tai esam trys, o daugiau pažįstamų tai nėra. Gyvenam čia vienoj didelėj salėj 500 žmonių, maistą gaunam iš bendros virtuvės ir po 5 kronas per savaitę, tai tik užtenka batams pataisyti. Darbo čia negalima jokio gauti. Tai gyvenam, kaip ubagas iš išmaldos, bet tokia duona karti. Perspektyvos nekokios. Danijoj pasilikti ir darbą gauti nėra jokios galimybės, o namo grįžti negalime. Girdėjome, kad į Ameriką įsileis įvažiuoti tiems Lietuvos piliečiams, už kuriuos duos garantijas 2 Amerikos piliečiai. Tai aš rašiau dėdei Ignui Jukštai, kuris randasi Athol, Mass. 140 Mt. Pleasant St., ar jis negalėtų mums padėti tame reikale. Taip pat vyro dėdei J. Baltrusch, 714 State Street, New Haven, Conn. Taip pat dėdės Povilo dukterys Pranutė su Vincute gal jos galėtų kiek padėti dėl tų garantijų, bet nežinau, kur jos randasi. O gal lengviau būtų įvažiuoti, kaip studentai toliau mokytis, pagilinti žinias; juk mes visi trys esam baigę aukštąjį mokslą, esam daktarai, tik už mūsų išlaikymą turi garantuoti, o Amerikoj kokį nebūt darbą, kad ir sunkiausią dirbdami, atsilygintumėm už viską. Tai nežinau, ar galiu šiek tiek turėti vilties. Jūs Miela sesute ir švogeri, jeigu galėtumėt tam reikale susitarę su dėde Jukštu šiek tiek padėti, tai būtų labai, labai didelis ačiū. Žinoma, už tai mes stengtumėmės atsilyginti gavę darbą.

Dabar, Miela sesute, Jūsų broliai ir seserys ir mano visi artimieji yra likę Lietuvoje, ten labai greit atėjo rusai ir iš Panevėžio nespėjo niekur išbėgti, neteko su nieku man net atsisveikinti, nes išvažiavome ką sugriebę pei dvi valandas ir kaip jiems dabar einasi, vienas Dievas težino. Gal jau ir gyvų nėra, o gal Sibire išvežti vargsta. Aš kai prisimenu saviškius, tai kiekvieną dieną apsipilu ašarom; atrodo geriau būtų buvę kartu numirti. Jūsų sesutė Antutė prieš išvažiuojant iš Lietuvos buvo ištekėjus už Kriaučiūno Antano iš Jotainių ir turėjo du vaikučius. Kaziukas vedęs iš Gotainėlių Masiokaitę irgi turėjo 2 berniukus. Tomukas vedęs iš Gotainių km. užmiršau pavardę, taip pat turėjo 1 berniuką ir prie vokiečių tarnavo policijoj. Sesutė Marytė gyveno gerai. Tėvelis Jūsų buvo irgi dar gyvas. Brolis Juozukas dar nevedęs buvo ir tarnavo Lietuvių batalione, bet jo sveikata tai buvo silpna. Mano tėveliai ir taip pat buvo dar gyvi. Mano brolis Julius prieš dviejus metus mirė; nelaimingas atsitikimas, persišovė netyčia. Iš sesučių tai Marytė, Nastutė ir Stasytė dar buvo neženotos, Alfunė ištekėjus už ūkininko Pakarklio, Paliutė už buvusio karininko Uoginto. Antaniukas mūsų lankė gimnaziją ir Juliui mirus, dirbo namie. Stasytė dar ėjo Amatų mokyklon. Vertelkienė Kazienė prieš dvejus metus mirė širdies liga, jos duktė Antutė Marozienė mokytojavo pas mus ir augino berniuką ir mergytę. Tai maždaug apie visas gimines. Kai rusai 1941 buvo Lietuvoj ir vežė žmones į Sibirą tai mes visi miškuos slapstėmes, po kelias savaites gyvenom kol atėjo vokiečiai, tai taip išlikom gyvi. O šiaip labai daug 70,000 žmonių tuomet išvežė į Sibirą ir iššaudė nežiūrint ar jis vargšas ar turtingas buvo, žodžiu, liaudies priešus likvidavo, kaip rusai sakėsi. Be vandens ir duonos, kaip silkės bačkoj suspaustos užkaltuos vagonuos važiavo žmonės mirti Sibiran. Klaiku yra atsiminti tą važiadą. Ir aš sakau dabar: kad vargas tam, kas yra likęs Lietuvoje. Daugiau niekad, tur būt, neteks pamatyti gyvų. Bendrai paėmus Lietuva yra beveik sulyginta su žeme; retas kuris miesčiukas ar kaimas yra išlikęs sveikesnis.

Na, kaip Jums sekasi? Kaip gyvenat? Kaip dukrelė Domutė? Ar jau labai didelė užaugus? Gal jau ir ištekėjus? Ar dar prisimena šiek tiek Lietuvą, kur praleistos vaikystės dienos. Kaip, Miela Sesute, Jūsų sunelis auga. Lietuvoj mačiau fotografiją, tai buvo labai gražus vaikutis. Kaip sekasi Jūsų vyrui?

Jeigu Jums nesudarytų vargo, tai prašyčiau atsiųsti porą vyriškų ir moteriškų kojinių ir porą šiltesnių rūbų, nes čia viskas ant kortelių, o mums neturint nei pinigų nei kortelių negalima gauti, o žiema artėja, bus šalta, nes mes čia atvažiavę taip kaip stovim, pakeliui viską praradom.

Tai tuo tarpu sudie. Linkim Jums visiems, Miela Sesute, viso geriausio. Parašykite mums greitai laišką, nes mes labai lauksim. Dovanokit, kad taip blogai parašiau gal ir neišskaitysit, bet mes čia neturim jokių kėdžių ir stalo, tai labai sunku lovoj sėdint rašyti. Sudie visiems ir viso geriausio.

Ona Žostautaitė-Baltrušaitienė
Copenhagen,
1945, spalių 11 d.

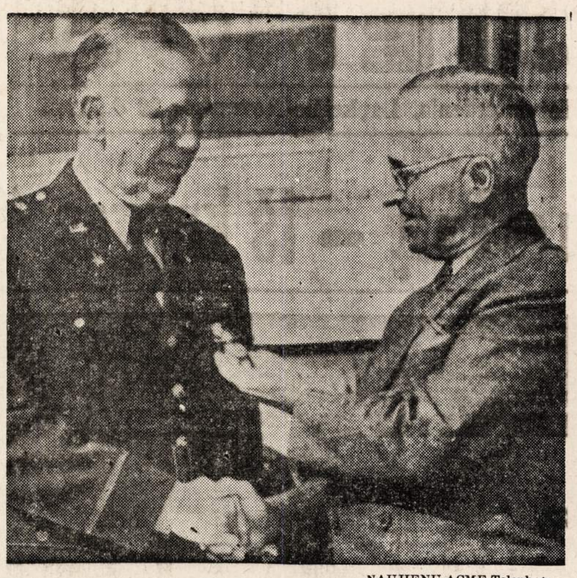

NAUJIENU ACME Telephoto

Gen. George C. Marshall, Amerikos generalinio štabo viršininkas, priima iš prezidento Trumano "Oak Leaf Cluster".

Plečia propagandos priemones Lietuvoje

NEW YORK (LAIC) — Nepaisant, kad Lietuvos ūkis yra labai sunaikintas ir per kaikurį laiką reikalautų pirmaeilio dėmesio, tačiau bolševikai pirmoj vietoj stato propagandą. Tam reikalui, kaip praneša "Pravda", Lietuvoje šiemet steigiama 20 naujų radijo mazgų, o pirmame 1946 m. pusmetyje nusistatyta valsčiuose įtaisyti dar 30 radijo mazgų.

Linkime, kad Amerikos Lietuvių Kongreso galingas balsas nuskambėtų per visą pasaulį!

K. BEINARAUSKAS
GROSERNĖ IR BUČERNĖ
3301 So. Emerald Ave. Tel. Yards 3955
CHICAGO, ILL.

Kongreso delegatai! Tikime, kad jūs daug prisidėsite prie kovos Lietuvos nepriklausomybei atstatyti

JONAS IR ADELA DULKINYS
BUTCHER AND GROCER
2611 W. 44th St. Tel. Virginia 2753

Hillman Company, Inc.
4634 SOUTH ASHLAND AVENUE
ATLANKYKIT MŪSŲ BERNIUKŲ RŪBŲ DEPARTAMENTĄ

TAPKAUTAI
Rudeniniai 1945 metų vilnoniai, visokių spalvų, puikių stylių
$27.95 and up
CASH—CREDIT—LAY-A-WAY

Pilnas pasirinkimas laikrodėlių—puiki dovana. Taisome laikrodėlius.

SIUTAI
Rudeniniai 1945 metų, viena arba dviem eilėm guzikų. Visokių spalvų, puikių stylių.
$29.75 and up
CASH—CREDIT—LAY-A-WAY

SVEIKINAME AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESO DELEGATUS IR LINKIME DIDŽIAUSIO PASISEKIMO JUSŲ DARBE!

Jos. F. Budrik

JOS. F. BUDRIK, INC.
RAKANDŲ IR JEWELRY KRAUTUVĖ
3241 SO. HALSTED STREET Tel. CALUMET 7237-4591

BUDRIKO RADIO VALANDOS:
W. H. F. C. 1420 K. Ketverge, 7 valandą vakaro. W. C. F. L. 1000 K. Nedėlioj 9:30 val. vakaro.

Sveikiname Amerikos Lietuvių Kongreso Delegatus ir Linkime pasisekimo jūsų darbams!

The Halsted Exchange National Bank of Chicago
HALSTED STREET ir 19th PLACE
NARYS FEDERAL RESERVE SYSTEM IR FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION

SPECIALUS PRANEŠIMAS

KAIP GYVENA LIETUVOS TREMTINIAI VAKARŲ VOKIETIJOJE. — FAKTAI IR PALYGINIMAI

(Paruošta Social Service Bureau)

WURZBURG, (LAIC). — Prieš akis turime pluoštą informacijų iš Lietuvių Sąjungos Centro. Paskutinės žinios datuotos spalių mėnesio pradžioje. Bendrai imant, lietuvių padėtis visose trijose zonose (USA, britų ir prancūzų) per paskutinius du mėnesius, *yra pagerėjusi.* Pagerėjo maistas, sustiprėjo tremtinių organizaciniai saitai, didelė pažanga padaryta švietimo ir kultūrinių pramogų srityje.

Žymiai blogiau reikalai stovi su patalpomis, nors ir čia pastebiamas didelis standartų įvairumas. Dalis tremtinių gyvena stovyklose, dalis—paskirai, privačiuose būtuose. Vietomis patalpos geresniame stovyje, vietomis — blogesniame. *Yra ir tokių pastatų, kur tremtiniai iki šiol gyvena be langų ir be durų.* O pataisyti —nėra medžiagos. *Bendrai imant okupacinė administracija* (tiek kariška tiek UNRRA), *tremtinius skatina gyventi stovyklose.* Mat, stovyklinis gyvenimas lengvina kontrolę ir suprastina maisto tiekimą.

. . . UNRRA vadovybė pakartotinai pareiškia, kad laisvai (ne stovyklose) gyvenantiems lietuviams ateityje bus duodamos tik vietos gyventojams (vokiečiams) skiriamos maisto kortelės. Matyt, jie negaus nei rūbų, nei apavo, nei kūro..

To nepaisant, iš okupacinės administracijos pusės dedamos didelės pastangos tremtinius aprūpinti geresnėmis ir erdvesnėmis patalpomis. Visos žinios rodo, kad yra užsimota tą reikalą sutvarkyti prieš *žiemos šalčius.*

Visais atvejais tremtiniams Vokietijoje teks žiemavoti.

Didelis nuopelnas tremtinių buklės pagerėjimo pirmon eilėn, be abejonės, priklauso UNRRAi.

Nors kitais atžvilgiais, U. N. R. R. ir yra kritikuojamas, negalima betgi ginčyti, kad Displaced Persons būvio pagerinime, per palyginamai trumpą laiką, UNRRA nuveikė didelį ir sunkų darbą.

Visur ir visame matoma rūpestinga UNRRA ranka. Su laiku organizacija tobulės, aparatas veiks dar geriau. Štai kai kurie pripuolamai paimti faktai ryškiai iliustruoją tremtinių buklę.

. . . Visur stovyklose vienam suaugusiam žmogui stengiamasi suteikti 2,000 kalorijų maisto normą. Be to, papildomo maisto gauna vaikai ir ligoniai.

. . . Mūsų žiniomis kai kur, amerikiečių valdomoje srityje, laisvai gyvenantieji lietuviai vis dar gauna papildomo maisto. Be to, laisvai gyvenantieji gali prašyti grupinio aprūpinimo maistu (Gemeinschftsverflegung)....

. . . UNRRA pritaria lietuvių akademinės stovyklos kūrimui. Joje turėtų susitelkti akademinė jaunuomenė ir profesūra...

. . . UNRRA sutinka priimti savo tarnybon nedidelį lietuvių skaičių. Visų pirma pageidaujami gydytojai ir asmesys dirbusieji labdaros srityje. Anglų kalbos mokėjimas pageidaujamas, bet nėra būtinas. Šiaip, svetimų kalbų reikia mokėti. Norintieji gauti tarnybą UNRRAje, turi kreiptis su prašymu į lietuvių centrą...

. . . UNRRA centro buvo pranešta, kad į vokiškus universitetus prašymus reikia paduoti per savo stovyklos vadovybę. Visuose universitetuose, kurie jau atidaryti ar bus atidaryti, Pabaltijo studentams numatytas tam tikras vietų skaičius . . .

. . . *Donauwoerth* (USA okupacinėje zonoje). Maistas vidutinis — vokiškos kortelės ir papildomos kortelės užsieniečiams . . .

. . . *Eichstadt* (USA zona). Stovykloje gyvenančius globoja ir maitina UNRRA. Paskutiniu laiku maistas paprastėjo. Privačiai gyvenantiems svetimšaliams, UNRRA yra įsteigusi valgyklą miesto, kur pietūs duodami nemokamai. Veikia gimnazija ir gyva kultūrinė veikla . . .

. . . *Haffkrug* (britų okupacinėje zonoje). Stovyklos lietuvių vaikams Švedijos Raudonasis Kryžius atsiuntė dovanėlių . . .

. . . KIEL (britų zonoje). Maistas patenkinamas . . .

. . . *Wentorf* (britų zonoje). Maisto davinys dienai—duonos 400 gr. mėsos 57 gr., riebalų 30 gr., cukraus 35 gr., kruopų 25 gr. miltų 150 gr. Stovyklą išlaiko Britų Raudonasis Kryžius . . .

. . . *Hamburg* (britų zonoje). Lietuviai priimami pagelbiniams darbams prie anglų kariuomenės. Jau priimta per 200 lietuvių. Visi aprūpinimai anglų kareivio daviniu . . .

. . . *Augsburg* (USA zonoje) Lietuviai tremtiniai sutalpinti RAD (Reichs Arbeit Dienst) priklaususiose patalpose. Maitina UNRRA . . .

ČIA POSĖDŽIAUJA AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS

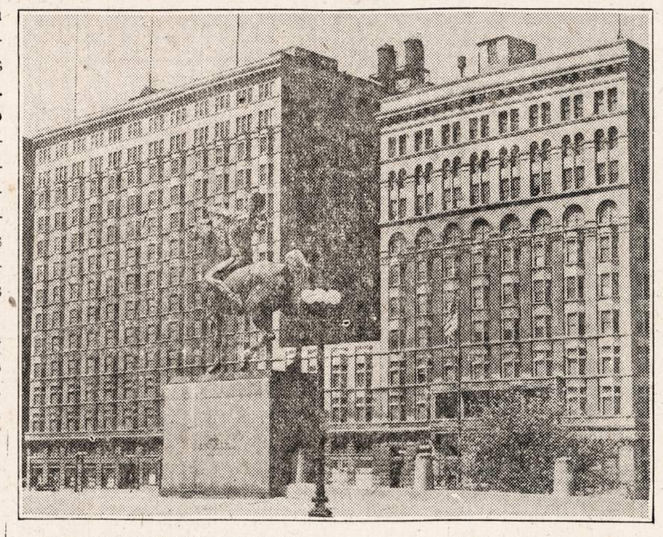

CONGRESS HOTEL, 520 So. Michigan Ave., Chicago, Illinois.

. . . *Ochsonzoll b Harmburg* (britų zonoje) Lietuviai gyvena bendroje su latviais ir estais stovykloje. Maistas patenkinamas. Anglai kasdien į stovyklą atveža vokiečių orkestrą . . .

. . . *Lubeck* (britų zonoje). Savaitinis maisto davinys sudaro 3,970 gr. duonos, 700 gr. miltų, 400 gr. mėsos, 150 gr. sviesto, 150 gr. cukraus, 150 gr. marmolado, 100 gr. kruopų, 1 kgr. daržovių, 3.5 bulvių ir 62.5 gr. druskos . . .

. . . *Watenštadt* (USA okupacinėje zonoje) Stovyklą neseniai aplankė Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus atstovai iš Ženevos, pranešdami, kad lietuviams ten teksią praleisti žiemą. Stovyklos aplankymo išdavas žadėjo pranešti Amerikos lietuvių ir Raudonojo Kryžiaus vadovybėms.

Papildoma žinutė (gauta vėliau) . . . Watenrtadte įsteigtas Lietuvių Sąjungos Skyrius. Netoli laikomi lietuviai belaisviai reguliariai šelpiami maistu iš tremtinių išteklių. Rūpinamasi jų paleidimu. Prieš kelias dienas buvo pa leisti *šeši pirmieji.*

Stovyklose duodama 70% angliškos ir 30% vokiškos kilmės maisto. Kalorijų skaičius padidintas iki 2100. Kokybės požiūriu, angliškos kilmės maitas žymiai geresnis už vokiškąjį. Stovyklų vyrams įvedama trijų dienų darbo prievolė po 4 valandas dienoje. Stovyklas pradėta įrenginėti žiemai.

. . . *Hanover* (britų zonoje). Čia susidarė Hannover-Braunsweig apygardos lietuvių Komitetas. Kai kurie anglų karininkai - komendantai kalba apie netrukus turintį įvykti tremtinių perkėlimą į vakarus, į didesnes stovyklas.

. . . *Hannheim* (USA zona). Stovykloje gyvenančius maistu aprūpina UNRRA.

. . . *Tubingen* (prancūzų okupacinėje zonoje). Lietuvių tremtinių santykiai su prancūzų vadovybe geri. Visi lietuviai maitinasi svetimšalių valgykloje. Maistas neblogas ir duodamas nemokamai . . .

. . . *Flensburg* (britų zonoje). Vaikus iki 12 metų maistu aprūpina UNRRA, o visi kiti gauna vokiškas maisto korteles ir priedus pagal orderius...

. . . *Papildoma žinia* (gauta vėliau) . . . Maisto norma siekia 2000 kalorijų.

. . . *Nuremberg* (USA zona). Stovykloje gyvena apie 600 lietuvių. Veikia vaikų darželis, pradžios mokykla ir progimnazija. Dauguma lietuvių iki šiol, gyveno apgriautame garaže. Dabar jau persikėlė į gyvenamus namus, kurie dar be langų. Tremtinius aprūpina 1 Amerikoniškoji Armija. Maistas neblogas . . .

. . . *Heidelberg* (USA zona). Lietuviai tremtiniai gyvena privačiai, mieste. Gaunamos vokiškos maisto normos . . .

PASTABA: Vokiškos maisto normos teikia vos pusę Displaced Persons davinio . . .

. . . *Veiden* (Moierhof stovykla). Gyvename ankštokai, mintame vidutiniškai, gaunama užsieniečiams skirtas normas . . .

. . . *Hanau* (USA zona). Čia gyvena per 3000 lietuvių. Tai gausiausias lietuvių susibūrimas USA okupuotoje zonoje. Stovyklą išlaiko UNRRA . . .

. . . *Schwarzenbeck.* Maistu nesiskundžiama . . . .

. . . *Biborach* a .R. (prancūzų zonoje). Prancūzų karinė administracija lietuvius globoja ir aprūpina geru maistu.

. . . *Cello* (Ovelgon ir Oldau stovyklos britų zonoje). Ovelson veikia prekybos mokykla. Tai pirmoji lietuvių prekybos mokykla Vokietijoje. Stovyklos dienos maisto davinys toks —duonos 400 gr., mėsos 50 gr., sviesto 50 gr., ir smulkūs priedai.

. . . *Blomberg* (britų zonoje) Dienos maisto davinys —duonos 500 gr., mėsos 25 gr., sviesto 35 gr., bulvių 600 gr., cukraus 15-20 . . .

. . . *Neu Munster* (britų zonoje). Dienos maisto davinys: —duonos 400 gr., mėsos 50 gr., sviesto 50 gr. 0.5 litro pieno...

. . . *Bregenz* (prancūzų zonoje). Tarp Alpių, ežero Boden pakrantėje, esančiame Bregenz mieste. Bregenz yra viso Voralberg lietuvių centras... (yra susitelkę apie 150 lietuvių. Visi gyvena privačiai. Maitinimas geras.

. . . *Lustenau* (prancūzų zonoje). Stovykla veikia Prancūzų Raudonojo Kryžiaus žinioje. Patalpos pakenčiamos, maitinimas geras . . .

. . . *Oldau.* Beveik visi stovyklos gyventojai buvo UNRRA sušelpti rūbais ir apavu. Maistas, palyginti, geras. Kiekviena šeima maistą gaminasi atskirai . . .

—o—

ŠVIETIMO IR KULTŪROS PRAMOGŲ SRITYJE.

Padėčiai pailiustruoti, štai du tremtinių kolonijoms tipiški pranešimai:

"Veikia gimnazija (ar progimnazija), tautinis meno ansamblis, sportinis klūbas, keturios pradžios mokyklos, keturi vaikų darželiai, amatų mokykla, keli chorai ir leidžiami 2 laikraščiai."

Šis vaizdas yra tipingas *stambesniai tremtinių kolonijai.*

Mažesnėse kolonijose vaizdas, suprantama, kiek kuklesnis:

"Įsteigta pradžios mokykla, vaikų darželis ir suorganizuoti anglų kalbos kursai."

(Tęsinys 4-ame pusl.)

Kongreso Delegatai!

Linkime energingai kovoti už Lietuvos Nepriklausomybės Atstatymą

DARIUS-GIRENAS POST No. 271 AMERICAN LEGION

4416 So. Western Avenue Telephone Lafayette 8484

F. PUMPUTIS, COMMANDER

VALDYBA IR NARIAI

AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS — ISTORINĖS REIKŠMĖS ĮVYKIS

Visuotinas Jungtinėse Amerikos Valstybėse gyvenančių lietuvių Kongresas, kuris įvyks lapkričio 29, 30 ir gruodžio 1 dienomis Chicagoje ir kurį rengia visos didžiosios USA lietuvių grupės — katalikai, socialistai, tautininkai-sandariečiai—bus *vienas iš pačių didžiųjų įvykių Amerikos lietuvių istorijoje.* Niekada dar taip sutartinai ir vieningai nebendradarbiavo tos didžiosios lietuviškos visuomenės grupės, kaip dabar, mirtino pavojaus Lietuvai akivaizdoje. *Tokie kongresai mūsų visuomenės tebuvo šaukiami tik svarbiuoju Lietuvos atstatymo laikotarpiu po Didžiojo Karo ir dabar, pasibaigus antram pasauliniam karui.*

Šitas kongresas bus mūsų galingas šauksmas už Lietuvos išlaisvinimą ir raudonosios okupacijos, tai bus mūsų stiprus žodis vaduojant ištremtuosius į Sibiro tyrlaukius, tai bus broliška ranka ištiesta benamiams lietuviams, išblaškytiems visuose penkiuose kontinentuose.

Šiemet sueina 40 metų, kai įvyko Didysis Vilniaus Seimas, kuriame pavergtos Lietuvos atstovai pareikalavo teisės patiems Lietuvos žmonėms spręsti savo likimą; šiemet sueina penki metai, kai Lietuva pateko po kruvinai raudona bolševizmo letena. Raudonieji vėl bando pravesti falsifikuotus, *teroru ir durtuvais paremtus rinkimus Lietuvoje. Vardan pavergtos tautos mes, laisvėje esantieji lietuviai, susirinkę į didįjį savo Kongresą Chicagoje, pasakysime pasauliui, kad lietuviai nenumalšinamai veržiasi į nepriklausomybę, kad Lietuvos žmonės nenurims, kol nebus atstatytos jiems priklausomos ir dabar mindžiojamos laisvės teisės.* Šiemet pripuolančias sukaktis mes atžymėsime naujais galingais žygiais dėl pavergtų lietuvių išlaisvinimo.

Delegatai į didįjį Amerikos Lietuvių Kongresą jau daugumoje išrinkti. Jie supras jiems uždėtą ir jų laisvu noru pasiimtą pareigą—atvykti ir per visas tris dienas ištisai dalyvauti Kongrese. Niekas neturi teisės išnaudoti asmeniškiems pasismaginimams ar pasisvečiavimams tą laiką, kuris turi būti paskirtas Kryžiuojamos tautos vadavimui. Ateina dienos, kada bendras sukaustytos tautos vadavimo darbas yra svarbesnis už bet kokį asmenišką darbą.

Visi prie savo postų didžiojo Amerikos Lietuvių Kongreso metu! Paskirkime savo darbą ir savo auką, nes *šiuo metu į mus atkreiptos krauju ir ašaromis pasruvusios viso pasaulio lietuvių akys!*

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA.

MARTYNAS JANKUS, didelis lietuvių patriotas

Lietuvis iš Vokietijos atvyksta į Kanadą

MONTREAL (LAIC) — Yra žinių, kad iš okupuotos Vokietijos į Montrealį atvyksta kunigas A. Vilkaitis, buvęs Alvito vikaras. Kun. Vilkaičio brolis su žmona gyvena Montrealy ir abu yra vietos lietuvių klūbo veikėjai.

NEW YORK (LAIC) — Viena lietuvių tremtinių šeima rašo iš Sibiro, kad ketverius metus dirbant ir griežtai taupant, jiems pasisekė nusipirkti karvutę. Į tas taupmenas įeina ir keliais atvejais iš Amerikos siųstos sumos po 25 ir daugiau dolerių.

LAISVAI IR ILGIAUSIŲ METŲ NEPRIKLAUSOMAI, DEMOKRATINEI LIETUVAI!

CENTRAL NATIONAL BANK

728 W. Roosevelt Road, Monroe 8300

NARYS FEDERAL RESERVE SYSTEM IR FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION

KONGRESO DELEGATAI!

Linkime energingai kovoti už Lietuvos nepriklausomybę!

DOMINIKAS KURAITIS, Savininkas

MILDA BUICK SALES

VIENINTĖLĖ LIETUVIŲ BUICK'O AGENTŪRA

907 WEST 35th STREET, CHICAGO, ILL.

Telefonas LAFayette 2022 Rez. Tel. CEDarcrest 6161

SPECIALUS PRANEŠIMAS

(Tęsinys iš 3-čio pusl.)

Be to, per visas kolonijas *ruošiamos paskaitos, kursai, skaitomi referatai.*

Pav. Wiesbaden stovykloje įsteigtas liaudies universitetas. Ten pat susiorganizavo *miškininkų* skyrius, kuris, tikimasi, išaugs į aukštą miškininkystės mokyklą.

Ravenburge gyvenąs rašytojas Petras Babickas parašė trijų veiksmų su prologu vaidinimą "Gintaro Kraštas". Ten pat gyvenąs poetas Bernardas Brazdžionis su pedagogu Ignu Malinausku parengė naujus elementorius pradžios mokykloms.

Hanau gyvenąs dailininkas V. K. Jonynas pakviestas pailiustruoti prancūzų rašytojo Prosper Merimee veikalą "Kokys", kurio motyvas paimtas iš Lietuvos praeities. Klaipėdietis žurnalistas Jonas Grigolaitis parašė atsiminimus iš Oranienburgo vokiečių koncentracijos stovyklos, kurioj jis iškalėjo ketverius metus. Atsiminimai pavadinti "Nacių Pragare".

Haffkrug kolonijoje, literato J. Krumino pastangomis, išleistas 60 puslapių literatūros almanachas, "Baltija", bendradarbiaujant pirmaeiliams lietuviams rašytojams.

Lietuvių Sąjungos Centre jau atidarytos visoms tremtinių mokykloms *pagrindinės programos.*

Šiuo metu programos multiplikuojamos ir kam reikia siuntinėjamos. Vadovėliams spausdinti leidimas jau gautas. Pirmon eilėn spausdinami vadovėliai *pradžios mokykloms.*

Organizaciniu požiūriu: visose stambesnėse kolonijose veikia Lietuvių Sąjungos ir Lietuvos Raudonojo Kryžiaus skyriai.

Pastarasis liko perorganizuotas.

—o—

Tremtiniams studentams atsidaro plačios galimybės stotį į universitetus.

Wurzburg (LAIC).—Lietuvių Sąjungos žiniomis, trėmime atsidūrę moksleiviai turi galimybės stoti į visą eilę Vokietijoje atsidarančių universitetų. Čia paduodame pluoštą žinių apie vokiškųjų universitetų padėtį.

UNRRos rūpesniu, visuose universitetuose yra rezervuotas tam tikras skaičius vietų tremtiniams iš Pabalčio.

Be to, patyrta, kad ir prancūzų universitetai rengiasi plačiai atidaryti savo duris Lietuvos studentams. Yra vilčių gauti net stipendijų.

Heidelberge jau veikia teologijos fakultetas; medicinos fakultete paskaitos numatoma pradėti lapkričio 1 dieną. Prašymai dar priimami. Apie spalio 15 d. paaiškės prašymų svarstymo rezultatai. Filosofijos, humanitarinių mokslų, teisės ir gamtos mokslų fakultetai numato pradėti darbą vėliau. Visų fakultetų dekanatai jau veikia.

Erlangene spalių 15 d. pradės darbą medicinos fakultetas. Prašymai dar priimami. Veiks ir kiti fakultetai. Erlangeno jau gauti lietuvių bendrabučiui būtai.

Marburge priimami prašymai į medicinos fakultetą.

Hamburge priimami prašymai į visus fakultetus.

Priėmimas bus greitai nutrauktas.

Goettingene prašymai jau nebepriimami. Ten pat veikia žemės ūkio aukštoji mokykla. Prašymai dar priimami.

Hannoveryje veikia aukštoji veterinarijos mokykla. Prašymai dar priimami. Aukštoji technikos mokykla darbą pradės artimiausiu laiku. Veiks architektūros ir statybos skyriai.

Muensteryje priimąmi prašymai į muzikos mokyklą.

Koelne, Kielio ir Bonno universitetai veiks, tačiau smulkmenų apie tai dar neturime.

Stuttgarte veiks aukštesnieji technikos mokykla, kurioje darbas numatomas pradėti architektūros, statybos ir technologijos fakultetuose. Prašymai dar nepriimami.

Darmstadte numatoma atidaryti aukštąją technikos mokyklą. Veiks architektūros ir statybos fakultetai. Prašymai dar nepriimami.

Tueblingene veikia teologijos fakultetas. Medicinos fakultetas prašymus priima.

Freiburge laukiama universitetą atidarant.

Innsbrucke veikia medicinos, teisės, gamtos-matematikos su chemijos skyriumi, filosofijos ir humanitarinių mokslų fakultetai. Studentų priėmimas dar vykdomas. Įsirašyti galima tik asmeniškai. Lietuviams įstoti kliūčių nedaroma.

AMERIKOS LIETUVIŲ INFORMACIJOS CENTRO PRANEŠIMAI

"Teta duona retai pas mus ateina"

NEW YORK (LAIC) — Sibiro trėmime esantieji lietuviai taip suterorizuoti, kad savo laiškuose nedrįsta net rašyti apie savo gyvenimo sąlygas. Vis del to, viename neseniai iš Sibiro gautame laiške įdėtas toks reikšmingas sakinys: "Tetka duona k nam redko prichodit" (Teda duona pas mus retai ateina). Tame rusiškai rašytame laiške labai sumaniai pranešama kokiose sąlygose tremtiniams tenka gyventi.

Bolševikai stengiasi iš visų kraštų net prievarta "grąžinti" lietuvius. Kodėl gi jie iš Rusijos plotų, iš Sibiro, iš Kazakstano lietuvių tremtinių negrąžina? Visi prisimename, kaip prieš keletą metų Amerikoj išeinantieji lietuvių komunistų laikraščiai tvirtino, būk į Rusijos gilumą išvežtieji lietuviai buvo tik laikinai evakuoti, kad juos apsaugojus nuo vokiečių. Kodėl gi dabar, karui jau užsibaigus, tie raudonieji laikraščiai tyli ir nekelia balso ištremtiems lietuviams į savo tėvynę grąžinti?

Sunkios grūdų rekvizicijos Pabaltijy

NEW YORK (LAIC) — Nuvalę javus nuo laukų, Lietuvos, Latvijos, Estijos ir kitų sovietų okupuotų kraštų valstiečiai verčiami tuojau atiduoti dideles duokles okupantams. Pav. "Pravda" Nr. 226 praneša, kad Rygos apskrity tik Dreilinų valstčius išpildęs savo pyliavas. Intensyviai vežą grūdus Ilukštos, Bauskės ir Aizputės ūkininkai.

Vilniaus teatras

NEW YORK (LAIC) — Rašydama apie Vilniaus teatro sezoną atidarymą, "Pravda" pastebi, kad šiemet bus pastatytas "Leningrado plentas", taipgi Simonovo kūrinys "Rusijos žmonės". Į repertuarą yra įtrauktas Čechovo "Vyšnių Sodas" — Dauguviečio pastatytas, Šekspyro "Daug triukšmo dėl niekų", dramatizuota Žemaitės apysaka "Nuotaka", Dauguviečio "Nauja vaga" ir Hermano "Vilties Žuvimas".

Garsinkitės "N-nose"

JŪS KONGRESO DELEGATAI PRISIDĖSITE PRIE LIETUVIŲ TAUTOS APSAUGOJIMO NUO VISIŠKO JOS IŠNAIKINIMO ★ ★ ★

JUSTIN MACKIEWICH,
PREZIDENTAS IR VEDĖJAS
STANDARD FEDERAL SAVINGS and LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

SVEIKINAME AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESO DELEGATUS IR SVEČIUS!

Novak's Stock Yard Markets, Inc.

PUIKIOS RŪŠIES ĮVAIRI MĖSA IR PAUKŠTIENA

Pirkite Mūsų Krautuvėj Arti Savo Namų

LITERATŪRA

1 metai LITERATŪROS RATELIO SKYRIUS Nr. 13

Sąmoningas Auklėjimas Moksle ir Mene

Forma ir Kūryba

Sąmoningas dvasinės kultūros auklėjimas turi lygią reikšmę iš formos arba iš kūrybinio darbo principų. Forma yra žinojimo ir patyrimų išdava, o žinojimas yra žinojimo pasekmė. Forma yra objektyvi visumos realybė. Be jos nebūtų įmanoma apibrėžti nė išvaizdos, nė nustatyti tam tikros tvarkos centro.

Troškimai skatina prie veiksmo, o ypatingo veiksmo būdas reiškia objektyvią realybę arba asmenišką išsilavinimą. Tas reiškia, kad pažinimas regimojo pasaulio yra dviejų rūšių: įsivaizduotas—paeina iš formos, o permatytas paeina iš troškimų ir pasitenkinimo siekiant tam tikro tikslo.

Bus aiškiau, jeigu panagrinėsime lavybos procesą tarp permatytos ir įsivaizduotos realybės. Žmogaus lavyba ir nusimanymas prasideda iš formos organizuotoj visumoj. Forma iš pradžių, sakysime, neaiški, ir miglota, nes sudėtingos smulkmenos dar nėra suprastos. Bet kuri problema iš pradžių gali atrodyti kaip miškas, kur horizontas užtvertas tirštais medžiais, kol keliautojas prieina arčiau ir pamato paskirus medžius. Kai šis atsitinka, miškas vis dėlto tebėra forma, tiktai ši forma darosi specifiška, kurią galima įvardyti. Žinome, kad formos pačios atsiranda, kaip ir jų išvaizda. Jos išsiplečia žibėdamos ir kontakte pasikartoja mūsų vaizduotėje. Iš šito pasikartojimo mes įgyjame supratimą apie formą ir sprendžiame ką galima daryti ir ko ne daryti. Kai forma labiau ir labiau aiškėja apie kurį nors ypatingą dalyką, tada ji labiau ir labiau skatina prie ypatingo veiksmo.

Kai neaiškios formos virsta aiškiomis ir suprantamomis, sąmonės veiksmas pašalina kliūtis ir sulaiko nuo bereikalingų veiksmų. Šis žingsnis yra pirmas žingsnis ir kartu paskutinis, nes įvykęs veiksmas yra baigtas. Tačiau žmogaus galvojimo, tiesioginio permatymo bei intuicijos procesas nesiliauja, nes biologinė prigimtis verčia jį taikytis prie pasaulio, kad būtų galima jame gyventi. Įvairios priežastys, kaip ir formos, atsiranda iš veiksmo kontaktų, o sąlygos pačios gimdo naujas problemas iš gyvenimo bendraties ir reikalauja išsprendimo. Tokiu būdu gyvenimas keičiasi. Formos nušvinta ir jas nustelbia jų pačių šešėliai.

Vaiko sąmonėje visų pirma pasireiškia tikslas, paeinąs iš troškimų ir atsiminimų, arba iš objektyvės realybės. Pav., kai vaikas bando piešti, jį domina koks nors pašalinis įspūdis, nes jaunas, nelavintas protas nepajėgia įsivaizduoti formų taip, kaip suaugęs ir išlavintas žmogus. Vaikas neturi nei supratimo apie specifiškas formas, todėl jis piešia daiktus abstraktiškai, —pirmapradiniu būdu, vadinasi, pavaizduoja daiktus paviršutiniškoj, nenaturalėj išvaizdoj, imdamas tai, kas jam atrodo įdomu ir suprantama. Taip darydavo ir primityviški suaugę žmonės. Vaikas žino, kad jo sesutė turi kojas, tatai jis piešia taip, kad kojos matytųsi per suknelę. Vaiko piešinyje piešiamos figūros turi per trumpą arba pel ilgą liemenį arba visai jo neturi,—vaikui tas nesvarbu, nes jis nei nesupranta anatominių dalykų. Kai vaikas piešia, pav., rankinuką, jis žino, kad į rankinuką yra dedami pinigai, o pinigas juk yra svarbus dalykas, kaipgi ne! Jis nupiešia taip, kad pinigai matytųsi per rankinuko sienas.

Vaiko žingeidumas apie matomus daiktus ir įdomų pasaulį, kurio jis dar nepažįsta, skatina jį pasiekti norimo tikslo trumpu, tiesioginiu būdu—troškimais. Jo mintis kaip X-ray mašina, bando parodyti ir tai, kas yra rankinuko viduje, visai nesirūpindamas tuo, kad neatitinka tikrenybei. Vaikas savo žinojimą išreiškia popieriuje schematiniu ir labai paprastu būdu, nes jo supratimu, piešiamas daiktas nebūtų pilnai atvaizduotas, jeigu jame nebūtų parodyta to, kas yra viduje arba užpakalyje kito daikto. Kitas dalykas, tai tiesiomis linijomis yra lengviau piešti, negu kreivomis, kurios iš piešėjo reikalauja ideoplastinių taisyklių žinojimo. Vaiko piešinyje visuomet yra daug klaidų. Bet šie pirmapradiniai bandymai perstato vaiko mintis, troškimus ir parodo jo gabumus, visai nesirūpinant apie formą.

Tiesioginis permatymas arba nuovoka, atsiranda kartu su forma, su objektyvia realybe. Paskui žingsnis po žingsnio seka kūrybinis darbas, kurio struktūroje forma nuskęsta, o objektyvi realybė nustoja egzistavusi, netenka reikšmės, išskiriant subjektyvią realybę. Gamtoje bei paskiruose daiktuose vienos formos yra matomos, o kitas — galima tiktai įsivaizduoti. Pav., dailininkas įsivaizduoja vaizdą ir "mato" jį tokiu, kokį nori sukurti. Kad sukurti kūrinį, reikalingas žinojimas ir išsilavinimas.

Bet kokiam kūrybiniame darbe intuicija padeda ir neretai talentingi bei gabūs žmonės savo mintimis permato tai, ko kiti negali padaryti. Kad iš anksto permatyti tai, kas vėliau įvyksta, reikalingas bendras išsilavinimas ir prityrimas. Sąmoningas lavinimasis turi ryšių su daugeliu paskirų temų, be kurių nebūtų galima apčiuopti bendros mūsų dvasinės kultūros.

Gamta ir laikas nėra žmogaus nuosavybė, bet žmogus yra gamtos padaras. Žmogaus organizmas tam tikru prigimties atžvilgiu nedaug kuo skiriasi nuo bendrų gyvunų organizmų, jeigu jis nebūtų žmogus ir nepajėgtų protauti. Neveiklus organizmas nyksta, išsigema fiziškai ir dvasiškai. Veiklus organizmas gyvenime veda kovą prieš didžiausią žmogaus nelaimę—tamsybę ir tokiu būdu daro pažangą. Mokslas yra sausa tema, bet jis nagrinėja visa, kad padėti žmogaus giminei išlikti gyva, kad ji galėtų gyventi žmoniškai..

Žmogaus būde yra kitas reikšmingas pažymis, būtent: kai jis pripranta prie kurių nors aplinkybių arba turimų daiktų, jis paniekina juos, nesidomi ir pats darosi neveiklus. Jo prigimtis verčia jį siekti to, ko jis dar neturi, ko nebuvo pergyvenęs. Laki žmogaus vaizduotė lyg elektros turbina, gamina naują energiją ir stumia jį veikti. Šita žmogaus energija stato jam pačim naujas kliūtis, o kliūtys atgaivina organizmo funkcijas, skatina atnaujinti gyvenimą, pakeisti senus papročius ir senas idėjas naujomis.

Mokslas ir menas priklauso vaizduotės pasauliui. Mokslas domisi forma, ar tai ji paeitų iš troškimų ar iš įsivaizdavimo, kaip ir menas. Bet mokslas remiasi faktais ir nustato savo taisykles bei teises, remdamasis tam tikra tiesa, matematiškai patiekta, todėl, kad matematika yra mokslo kalba. Abudu veiksniai yra abstraktiški, bet jų reikšmė gali būti intelektualė arba efektinga,—kas nors privalo būti suprantamo, išaiškinamo. Iš šitos formos išplaukia du dalykai: vienas yra mokslas, o antrasis—menas.

Visų pirma mokslas prasideda su abstraktu, todėl ir žinojimas skaitosi abstraktišku žinojimu. Mokslas nesidomi vien tiktai praktiškais dalykais, t. y. kaip žinojimas turi būti vartojamas. Mokslo ideologijoj nėra iš anksto nustatytos tiesos, nes mokslo darbas remiasi eksperimentais, planais ir faktais. Mokslas žinojimą ir patyrimą įgyja tyrinėdamas objektyvią realybę. Mokslo tikslas yra išspręsti abstraktiškų formų komplikacijas, išaiškinant elementų sudėtingumus, kurie pagrinde egzistuoja kartu arba priešingai.

Kitas charakteringas moksle dalykas, tai nenaturalumas. Čia iš anksto yra numatytas planas ir jo dirbtinos pasekmės. Mokslas, ieškodamas naujų formų, rausiasi į gamtos gilumas, į jos paslaptis. Mokslas niekuomet neskaito savo darbo baigtu,—jis gamtą negailestingai drasko į šmotelius. Suskaldo visą į smulkias daleles. Mokslas yra ne gamta, o apie gamtą, kitais žodžiais tariant, jos klastavimas. Šito pasekmėje pasaulis darosi dirbtinu, kažkaip "šarvotu", o kartu ir pati žmogaus prigimtis keičiama. Bendrai imant, žmogus nutolsta nuo Motinos gamtos, nuo buvusių savo artimų gyvulių ir gyvena mechanišku gyvenimu. Bet žmonės pasilieka žmonėmis su visom blogybėm: nekenčia vieni kitų, bijo vieni kitų, o religija sako, jog Dievas sutvėręs žmones tam, kad jie gelbėtų vieni kitiems gyventi. Žmogus išranda baisių dalykų gintis nuo kito žmogaus, pav., atominė bomba —mūsų organizuotos sistemos planuota pasekmė...

—*Mikas Šileikis.*

IŠ RATELIEČIŲ VEIKLOS

Lapkr. 18 d. Literatūros Ratelio nariai savo susirinkime nutarė dalyvauti Amerikos Lietuvių Kongrese ir paskyrė $5.00 auką. Delegate yra p-lė Sonja Pipiraitė, Chicagos Universiteto studentė • K. Augustas padarė trumpą pranešimą apie semantiką (žodžių reikšmę ir tos reikšmės kitėjimą). Po pranešimo diskusijos buvo gyvos ir įdomios • Gruodžio 16 d. rateliečių susirinkime referatą skaitys M. Šileikis, tema "Estetika".

—*R. Š.*

Dr. Vinco Kudirkos paminklas Naumiestyj
VINCO GRYBO skulptūra

A. LIAČAS-HARIS

MOTINA, KUR TU!?

I.

Motina! Motina!
Kur tu dabar, o motina brangi!?
Gal kur tarp griuvėsių kraujais ap-
[šlakstytų
verki nužudyto sūnaus....
o gal ir Tu, po skausmų amžinai ilsis
tarp lavonų granatų sudraskytų...?

Gal vėjas jau nešioja
gimtosios bakužės ir Tavo kaulų pelenus—
Žalusai sodas gal anglimi virto?
Ir nė šunelis gal nebeloja
tenai, prie aukštojo svirno—
mirtis gal viską ten iškirto!?

II.

Bet ne, močiut—to skausmo daleisti
[negaliu!
Kaip motinos meilė amžina,
taip Tu amžinai gyva!!!
Matau Tave ir Tavo balsą, rods, girdžiu...
Per kaimo degėsius svyruodama eini
ir man su širdgėla kalbi:

Matai, vaike... Matai kas čia!?—
Mūs žemė aplaistyta krauju nekaltų!
Klampoju išvargus po degėsius ir pustynes
nerasdama kur prisiglausti nė nakčia.
Išvargę paukščiai neberanda medžių, kur
[nutupti.
Kur mūs sodybos? Kur mūs grįčia?—
Matai... tik anglys ir pelenų pusnynas!
O kaip laikausi, kaip laikausi, kad nesu-
[klupti!

III.

Aš Tavo skausmą suprantu, senoji.—
Kenčiu ir aš kartu su Tavim!
Matau, kaip Tavo ranka pagalbos moja—
man degina širdį kraujas lyg ugnim!
Siela lyg keršto vėliava iškildama,
liepsnodama vis veržiasi Tėvynę ginti!
O Motina! O Tėviškė!—Kaip tolima—
kaip liūdná iš toli vien dainas pinti..

Tik nebeverk, o Motina brangioji!—
Plėšikai neatboja ašarų žmonių.—
Dar prisikels iš vergijos mūs žemė
[gimtoji
ir parcikalaus tiek amžių kovotų teisių!!!

Ten.. iš degėsių paskendusių kraujuose
jau kyla narsiųjų brolių kaulai...!
Nuteriotuose rugių laukuose
dygsta sugniaužti kumščiai!!!

Motutė, pakelk akis Tu į padangę—
lietuviškai Tave pasveikins karys iš
[lėktuvo...
Randi Tu klumpėtas pėdas po palange—
tai tų, kurie vaduos Lietuvą!
Ir kai nakčia tyliai į langą pasibels,
pakviesk Tu juos ir kaip savo sūnus
[pamylėk.
Tai partizanai, kurie paskutinį mūšį
[skelbs—
aprišk Tu jų žaizdas ir ramunėlių uždėk...
Ir mano ginklą iš palėpės, jiems įteik—
kaip priesaiką išeivio Tėvynę ginti!
Atleisk, Močiut, tiek žodžių Tau nereik—
žinai Tu savo misiją, kaip juostą pinti.
Santa Fė, gegužės 1942.

Archimedas: didysis graikų matematikas ir išradėjas. Gimė Sicilijoj, Syracuso mieste 287 metuose prieš Kristų, ir ten žuvo 212 m., kai Marceliaus laikais romėnai užėmė tą miestą.—*Š.*

IŠ KARO DIENORAŠČIO

(1945 m. balandžio mėn. pradžia)

Viena pasidarė visai nesaugus miestas. Jau ištisas mėnesis, kaip jisai bombarduojamas. USA vyrukai darbuojasi. Šimtai jų dienos metu atskrenda. Atskrenda dienos metu ir bombomis vieniečius vaišina. Namus aižo, kaip degtukų dėžutes. Aukos milžiniškos. Žmonių šimtai žūva. Nespėja lavonus sutvarkyti. Užgriuvusių niekas neatkasinėja.

Pavasarėja. Šilta. Oras tvankus, lavonai pūva.

Valgyklose pietų gauti neįmanoma. Jų daug sudaužyta. Likusios visų valgyti norinčių nesutalpina. Eilės milžiniškos. Elektra neveikia. Dujų gamykla sustojo. Jai kliūvo. Mieste susisiekimas pakriko. Krautuvės užsidarinėja. Valgyti nėra kas. Pirmą Velykų dieną trims teko pasisotinti vienu kiaušiniu. Tai buvo visas švenčių valgis. Rytojaus dieną gabalėlį duonos prasimanėm. Vakar pasitenkinom tik šiltu vandeniu. Šiandien jau iš viso nėra kada galvoti apie valgį. Būsiąs išleistas tik vienas traukinys. Tai bus paskutinis. Rusų armija jau įsibrovė į vieną priemiestį. Jau kelinta diena, kaip rudmarškiniai gatvėse vyrus gaudo. Dieną gatvėje nepasirodome. Laukiame sūtemos. Skubėsime į stotį. Gal kaip nors pakliusim į traukinį. Girdėti artilerijos šūviai. Vokiečiai stropiai ruošiasi gatvių kovai.

Vakaras.

Palikę visą mantą, išėjome į stotį. Laimingai pavyko apeiti visas sargybas. Jaučiamas bendras gyvenimo pakrikimas. Karių drausmė kritusi. Tik SS daliniai dar skeryčiojasi. Dezirtyrų pilna. Jie gaudomi atsišaudo. Klaiku. Stotyje didžiulė spūstis. Jokios tvarkos. Kas stipresnis, raumeningesnis, to ir galia. Niekas negali pasakyti, ar bus traukinys? Niekas nežino, kada jisai išeis. Riksmas. Ašaros. Aimanos. Visi lyg galvas pametę. Ilgai valandos eina. Kojos tirpsta nuo stovėjimo. Miegas kankina. Tur būt, vidunaktis. Štai traukinys atšniokštė. Spūstis. Nežmoniška spūstis. Alkūnėmis gerai pasidarbavus,—traukinyje. Čia labiau suspausti, negu silkės statinėje. Yra apalpusių. Niekas nepaiso. Kiti skundžias jėgas išsėmę. Prašo pagalbos. Jokios.

Viduriai tuštutėliai. Bent vandens gautum išgerti. Dūmą užtraukti. Kišenės kaip iššluotos!

Sujuda traukinys. Kažkas nežmonišku balsu sušuko. Staiga nutilo. Sako — iš traukinio iškrito. Tur būt, ne vienas. Vos dvidešimts kilometrų nuvažiavom. Sustojo. Sustojo vidury laukų. Bėgiai išardyti. Toliau nevažiuoja. Išlipom. Tamsu. Lyja. Šalta ir alkana. Kur pasidėti?

Aplinkui visur žybčioja ugnys. Matyti gaisrų pašvaistės. Dunda. Gal šaudo nesupaisysi. Kalba, kad rudmarškiniai vyrus gaudysią. Reikia eiti. Bet kur? Kurion pusėn? Tamsu. Tiesiai pasukam, rodos, į vakarus. Per dirvonus, pievas. Purvas. Kojos visai sumirko. Šiurpulys krečia. Kad tik nesusirgus? Ėjom, gal valandą. Lyg prašvyto. O gal tik akys priprato. Vis dar lynoja. Tamsoje netoliese lyg namas stūkso. Sukam tenais. Gal medžiai. Būtų gera. Parymotum. Pasilsėtum. Štai namas. Beldžiamės į duris. Niekas neatsako. Mėginam atidaryti duris. Jos neužrakintos. Įėjom. Gal vištidės būta. Apleistas namas. Nedelsint sugulam. Čia pat ant grindų. Dvokia. Gal mėšlas. Miegas visus nepatogumus nugali. Atbudom drebulio krečiami. Jau šviesu. Žada būti saulėta diena. Greičiau laukan! Nusišypsom save pamatę. Murzini, purvini. Lyg valkatos. Sunku toliau eiti. Alkis paveikė. Dairomės. Tolokai stūkso namai. Einame. Į kalną tenka lipti. Viltis žybčioja. Svajonės audžia. Gal pastogę rasim. Užkąsim. Pasilsėsim. Atėjom. Tik kiauros sienos. Subombarduota. Kiauros sienos. Ilsimės. Ilsimės ir stebime. Griuvėsiuose spintos esama. Plėšiame. Atidarome. Randame šaltų bulvių ir svogunų. Išganymas. Gera užkanda. Joks karalius pasaulyje taip skaniai nėra pusryčiavęs.

Atsirado iš kažkur šuo. Alkanas. Toks pat valkata, kaip ir mes. Susipažinom. Susidraugavom. Dalinamės, kuo turime. Alkanas, bet svogūnų neėda. Išpaikintas. Pasivaišinę—į nežinomą kelionę. Šuo mus veda. Veda tiesiai į mišką. Mes paskui jį. Neklausiam, kur jis veda. Neatsakys. Šuns toks būdas —klausiamas neatsako. Gaila! Siauraisiais takėliais einame mišku. Pagaliau pamiškys. Namas. Ir dar koks namas! Geležinkelio stotis! Džiaugiamės! Tai tikras radinys. Imtum ir išbučiuotum šunelį. Koks geradaris. Gerutis. Savo pareigas atlikęs, jis prieina prie kiekvieno iš mūsų, pauosto, lyg atsisveikina.

Graudu skirtis. Glostom. Glamonėjam. Jis nelinkęs toliau mūsų likimu dalintis. Štai ir žmogus pasirodo. Uniformuotas geležkelietis. Jis bevilčiai mostiguoja rankomis. Jis supranta, ko mes norime. Traukinio nėra ir nebus. Viskas sudaužyta. Sustingom. Sustingom lyg siaubo ištikti. Kas toliau? Jokių nurodymų, jokių patarimų. Skaudu. Užkąsti? Būtų gera, jei jisai turėtų. Buvo, dingo, tik gruvėsiai paliko. Buvo žmogus turtingas, o dabar kaip stovi. Turėjo šeimą, o dabar vienišas liko. Tai plieninių paukščių nuopelnas. Likimas. Na šiame atsitikime ir mums tie U. S. A. vyrukai blogai patarnavo. Jei bent vienas toje eskadrilėje būtų buvęs mano giminaičių, šito nebūtų padaręs. Savo dėdei tokios šunybės nebūtų iškrėtęs.

Tur but, svetimi? Raminu save. Teisinu savo giminaičius.

Keista? Aš čia ant žemės, o jie gal padangėje. Jie ir aš svetimame krašte. Bet mūsų troškimai vienodi—parblokšti tą pasaulio pabaisą. Juk jie padegė karą, tai jų kaltė. Tai jų kaltė, jei aš čia, o ne Samo tevynėje. Ramiai tenais dirbčiau. Dabar tikras valkata.

Negaila man būtų tų nacių. Negaila vokiečių. Vargas ne vargas dėl jų sunaikinimo. Saulėta. Sėdu pasilsėti. Snaudulys ima. Atskrenda. Šaukia slėptis. Nei isgrauš! Čia mano giminaičiai skrenda! Jie tikriausiai savo dėdės pabos. O jums vokiečiai visiems galas... Mirtis atėjo. Piktos mintys. Skystos mintys. Alkano žmogaus mintys. Velniai trauktų, iš kur ašara atsirado? Šito tetrūko!

Snaudziu. Saulutė šildo. Smagu. Malonu. Nieko negirdžiu, man niekas nerūpi. Ar ilgai snaudžiau—nežinau. Kas supaisys, kokius sapnus sapnavau? Kokius skanestus sapne valgiau, nieko burnoje neturėdamas. Tai mano giminaičiai mane vaišino. Išdykėliai. Tik dar labiau sužadino aiką. Pakilau ir pasileidau geležkelio linija tiesiai į vakarus. Kelias tiesus. Saulėta, smagu eiti. Tik štai kojos nestipriai remia žemę. Žiūrau, tikras garvežys rūksta. Tai ne sapnas, tikras garvežys! Jis tik vienas sveikutėlis stovi. Būta viso ilgio traukinio, o dabar tik šipuliai, lavonai, kraujas... Tai mano giminaičių būta. Taikiai mėto. Dėdės pabojo. Garvežį paliko. Į nieką nepaisau, nieko neklausiu, lipu į garvežį. Lyg sapne girdžiu vaitojant, girdžiu maldaujant. Nieko nesuprantu, nieko žinoti nenoriu. Garvežys mano. Jis man išsaugotas. Įsirausiu anglyse ir snūduriuoju. Smagu. Šilta. Sujuda. Važiuojam. Kur? Neklausiu. Neįdomu. Visviena. Visviena važiuoti kur, kad tik vietoje nebūti.

Staiga sustojom. Sustojom viduryje laukų. Atskrenda. Leidžiasi žemyn. Mašinistai bėga slėptis. Pasilieku vienas. Man visviena. Tingu išlipti. Trata kulkosvaidis. Lai sau, lai sau dirba Giminaičiai man nieko nedarys. Raminuosi. Nutilo. Tyla, tokia tyla, kad net lyg baisu. Nejudu. Pajudėti negaliu. Miegas spaudžia. Tegu sau, man visviena. Juntu garvežys sujuda. Tai visi sveiki. Gerai. Gal ištikrųjų giminaičių būta. Šaunūs vyrukai. Pasigailėjo dėdės. Netaikė. Ačiū! Kaip sueisim, išbučiuosiu. Ot bus smagu sustikti! Bet galėjote man bent duonos gabalą išmesti? Šelmiai. Turite Floridoje apelsinų plantacijų. Nesunku buvo savo dėdę apelsinais pavaišinti. Neišmanėliai. Supraskite, kad aš alkanas. Pasipurtau. Štai jau kokios liguistos svajonės! Gal ligos pradžia. Nesupaisysi.

Kur važiuojame? Kalnai, kalneliai. Miškai, tai buvę vynuogynai, tai pliki dirvonai. Vienas kitas kaimas, miestelis. Prisimenu. Tikru keliu drožiame. Toliau į vakarus. Greičiau pirmyn. Toliau nuo karo veiksmų. Arčiau USA fronto.

O kas tenais manęs laukia? Galas visiems vargams. Ar iš tikrųjų?

Vieni pasibaigs, kiti prasidės.

Toli, toli tėvynė. Nebus kas užtaria. Nebus, kas įstatymais, savais įstatymais saugo.

Vargas be tėvynės!

Mintys giedrėja. Snaudulys dingsta. Blaivėju. Gerai—sveikas!

Saulutė močiutė, kokia tu išganinga! Sušildei ir jaukiau! Jauku, bet kažko gaila, kaž koks nujautimas širdį spaudžia.

Ką siulo ši diena?

Nesupaisysi! —V.

HEIDELBERGAS IR HEIDELBERGO LIETUVIAI

Heidelbergo lietuvių kolonija yra negausi, daugiausia iš apie 120 žmonių. Ji tik įdomi lietuvių vargais, kuriais heidelbergiškiai toli prasikiša iš kitų kolonijų ir kurie, laikas nuo laiko nudilindami į kaimyninius svetimšaliams lagerius dešimtis žmonių, vis dėlto nepajėgia atgrasinti naujai atvykstančių lietuvių, besistengiančių čia surasti prieglaudą ir gyvenimui sąlygas.

Paslapties, kas traukia lietuvius į šį miestą, toli nereikia ieškoti. Ji labai aiški.

Heidelbergas yra universiteto miestas, žinomas Vokietijoje, už Vokietijos ir anapus Atlanto. Taip pat Heidelbergas yra nesubombarduotas miestas, kuriame šiandien geresnės gyvenimo sąlygos vokiečiams, turintiems pinigų ir tenorintiems tiktai poilsio "po šešerius metus trukusių pastangų laimėti". Lietuviams šis miestas yra žymiai svarbesnis, negu vokiečiams ar kitiems svetimšaliams. Prie Heidelbergo universiteto prieš karą buvo lyginamųjų kalbos mokslų institutas, tarp kitų seniausių pasaulio kalbų ypatingai domėjęsis ir lietuvių kalba. Šio universiteto knygų leidyklos yra išleidusios pirmąjį, tiesa, dar nevisai užbaigtą, lietuvių-vokiečių kalbos žodyną, jos taip pat išleido daugybę knygų apie lietuvių kalbą, eilę lietuviškai prancūzų, anglų, vokiečių ir kt. kalbų vadovėlių, universiteto bibliotekoje, Europoj žinomoje savo vertingais mokslo veikalais, yra ir lituanistikos skyrius. Universitetas ir jo biblioteka yra svarbiausias akstinas, patraukiantis lietuvius kultūrininkus ir studentus. Bet miesto gyventojai ir ypač svetimšalių atžvilgiu priešiškai nusistačiusi administracija atbaido nuo Heidelbergo visus entuziastus, po poros mėnesių paliekančius vietą kitiems, atvykstantiems paskui juos.

Pirmieji lietuviai Heidelberge atsirado dar nacių režimo metu. Jų buvo nedaug, keliolika žmonių. Beveik visi jie dirbo vokiečių įmonėse, kaip paprasti darbininkai. Į Heidelbergą jie buvo atvežti iš Lietuvos, kaip ir kiti šimtai ir tūkstančiai prievarta į ginklavimosi fabrikus sugrūstų lietuvių Vokietijoje. Šiek tiek daugiau lietuvių atsirado tik amerikiečiams įžygiavus į vakarų Vokietiją ir užėmus ne tik Heidelbergą, bet ir kitus miestus vakaruose. Miestas buvo visiškai sveikas, butų pakankamai, vokiečiai išgąsdinti atsakomybės už karą, todėl svetimšaliams įsikurti pradžioje Heidelberge buvo visiškai nesunku. Ypač butų klausimas buvo labai lengvai sprendžiamas, kadangi buvusieji naciai varžėsi turėti savo bute svetimšalį, būdami tikri, jog tuomet amerikiečiai jų neiškraustys iš butų. Ir jie neapsiriko. Amerikiečiai nacių nekraustė ne tik iš butų, kuriuose gyveno svetimšaliai, bet ir iš viso beveik jų nepalietė, neskaitant atsakomingesniųjų asmenų suėmimų.

Taktiškas amerikiečių elgesys su vokiečiais įdrąsino vokiečius, ir pamažu vokiečiai vis tvirčiau ir tvirčiau ėmė jaustis naujose sąlygose. Heidelberge, palyginus, labai anksti amerikiečiai tapo pajuokos ir keiksmo objektu. Pasunkėjus mitybos sąlygoms, dėl kurių mažiausia kalti sąjungininkai, šiandien dažnas vokietis demonstruoja paskutinę diržo skylę, rodydamas, kiek jis suplonėjęs okupacijos metu. Dažna atsitikimų, jog koncentracijos lageriuose išlikusieji vokiečiai ir svetimtaučiai nebedrįsta užsidėti koncentracinio lagerio ženklą, virtusį kitur Vokietijoje garbės ženklu, tik dėl to, jog ir šiandien Heidelberge į juos dažnai pažiūrima naciškomis akimis. Kiekvienoj kitoj šalyj gyventojai, prisimindami, kiek jų rankomis buvusis režimas padarė skriaudų tokiems nelaimingiesiems, kaip žydai ir lenkai, jaustų moralinę atsakomybę už tas skriaudas ir mažiausia bent stengtųsi nieko nekalbėti apie juos. Heidelberge yra šimtai atsitikimų, kai viešai darbo metu vokiečiai darbininkai ar darbininkės juokiasi iš lenkų ir žydų, o apie nacių koncentracijos lagerius kalba su ironija, esą jie džiaugtųsi, jei amerikiečiai juos maitintų taip, kaip buvo maitinami koncentracijos lagerių kaliniai.

NAUJIENŲ-ACME Telephoto

Buvęs pasekretorius Sumner Welles (sėdi) liūdija prieš Pearl Harbor investigacijos komitetą.

Naciškasis elementas čia nėra toks įsibaimijęs, kaip kitur Vokietijoje. Hitlerio ir nacių padaryti darbai čia viešai nekritikuojami. Jie vokiečių paliečiami tik atsitiktinomis progomis ir tai labai nenoromis arba tuomet, kai būna pašnekovų, galinčių padaryti aštrių pastabų už negirdomis praleidžiamas prieš nacius kalbas. Yra atsitikimų, kaip Schlierbache, kur vokietis K., pranešęs policijai apie vieną jo kaimynystėje gyvenusį Dachau koncentracijos stovyklos prižiūrėtoją ir vėliau geštapininką Heidelberge, kasdien gyvena vis neramiau ir neramiau, bijodamas keršto iš vokiečių, ypač iš tų, kurie gyvena jo kaimynystėje ir ypatingai daug šneka apie demokratiją. Ištisomis savaitėmis Heidelberge negirdėti pikto žodžio prieš Hitlerį ir prieš nacius, o laikraščiuose tilpusieji straipsniai apie Himlerio caristiškuosius darbus dažnai net svetimšalių akyvaizdoje komentuojami, kaip propaganda.

Aišku, tokiose sąlygose svetimšaliams gyventi yra sunku. Heidelberge be amerikiečių militarinės valdžios administracijos dar tvarkos reikalais rūpinasi ir vokiečiai, kurie yra pakankamai savystovūs duoti svetimšaliams pajusti vokiečių nenuoširdumą jų atžvilgiu. Tuo metu, kai visur Vokietijoje svetimšaliams buvo duodamos atskiros kortelės, heidelbergiškiai vokiečiai išaiškino amerikiečiams, jog žymiai tiksliau visus svetimšalius vėl suvaryti į lagerius ir juos maitinti iš bendro katilo, negu jiems leisti gyventi kaip žmonėms tarp žmonių. To pasėkoje svetimšalių kortelės svetimšaliams buvo pakeistos vokiškomis kortelėmis, ir svetimšaliai, neturėdami, kaip vokiečiai, ypač, kaip nacių šeimos, jokių maisto sutaupų, vėl turėjo grįžti į seniai prakeiktus lagerius, vokiečiams ir vėl pasijutus geresnėse sąlygose, negu jie. Kadangi lagerio Heidelberge nėra, žymi dalis svetimšalių iš Heidelbergo buvo išsiųsti.

Tuo metu Heidelberge buvo apie 80 lietuvių. Lietuviai nebuvo susiorganizavę, tačiau jie laikėsi, tarytum viena šeima. Jų **organizaciniai reikalai** pakrypo gerojon pusėn tiktai birželio mėnesį, kada Heidelberge įsisteigė Lietuvių Sąjungos skyrius. Jo valdybon buvo išrinkti inž. Sližys, adv. Navakienė, stud. P. Stuopys, tačiau dabar jau ir skyriaus pirmoji valdyba nepajėgi išsilaikyti Heidelberge ir ieško naujų gyvenimui vietų.

Tokiame mieste, kaip Heidelbergas, lieutviams beveik neįmanomas bet koks kultūrinis darbas. Tai beveik nuostabu ir kurjoziška, bet tai teisybė. Heidelbergo biblioteka ir Darmstadte esanti spaustuvė su lietuvišku šriftu kaip tik priežastys, kurios laikas nuo laiko atveja lietuvius kultūrininkus pasižvalgyti Heidelbergan, tačiau gyvenimo sąlygos juos vėl išveja atgal. Per keturis veikimo mėnesius visa, ką pajėgė padaryti skyrius, tai išsinuomoti drauge su latviais kontorai patalpą ir atstovauti lietuvius militarinėje valdžioje.

Darbas Heidelberge svetimšaliui gauti labai sunku. Į amerikiečių įstaigas greičiau įsispraudžia vokietis, negu lietuvis, latvis ar kt. Tuo metu, kai naciai ramiausia gyvena savo butuose, vokiečiai išdrįsta lietuviams daryti priekaištų, kaip "fašistams ir antidemokratams", neturintiems teisės gyventi Heidelberge, nors heidelbergiškių lietuvių tarpe nei su žibintu nerasti fašišisto, nacio ar, šnekant "Laisvės" žargonu, "kvislinginio šuns".

Vokiečių sauvalės ypač pasireiškė šiomis dienomis, kai amerikiečiai, norėdami Heidelberge turėti patalpų savo kariams, atvykstantiems čia žiemoti, pareikalavo vokiečius pravesti naciško ir kt. nereikalingo miestui elemento iškraustymą į kitus miestus. Vokiečiai tačiau **iškraustymą pradėjo nuo svetimšalių.** Anksčiau, negu naciams ir kt. vokiečiams buvo pranešta apie reikalą palikti miestą, dešimtys latvių, lietuvių ir estų gavo pranešimus, jog jie mieste neturi rimto užsiėmimo ir dėl to privalo palikti miestą. Kiekvienam pranešimą gavusiam svetimšaliui buvo leista savo pretenzijas pareikšti per 48 val., bet pranešimai buvo įeikti šeštadienį prieš pat pietus, t. y. tuo metu, kai beveik neįmanoma susiorientuoti skundui, kol dar atdaros įstaigos. Vokiečiams buvo duotas įsakymas iškraustyti maždaug 10,000 heidelbergiškių ar dar daugiau, ir šituo būdu jie tikėjosi ne tik išspręsią šį nemalonų klausimą, bet ir išsivalysią miestą nuo svetimšalių.

Lietuvių, latvių ir estų komitetai, gavę iš savo žmonių alermuojančių žinių, dar prieš pietus spėjo pasiųsti delegaciją pas atitinkamus amerikiečių karinės valdžios pareigūnus. Prie delegacijos buvo prisijungęs vienas ukrainiečių dvasiškis. Šis dvasiškis buvo priimtas audiencijai. Estų, latvių ir lietuvių delegacija palaukė už durų ir grįžo, nieko nelaimėjusi. Momentas buvo rimtas, neliko nieko kito, kaip trumpai pasitarus, vykti į armijos štabą ir prašyti globos.

Ar bereikia sakyti, koks buvo delegacijos nustebimas, kai štabe rado visišką svetimšalių reikalų supratimą. Čia buvo pasmerktas vokiečių elgesys ir delegacijai patikrinta, jog prakraustymų patvarkymai svetimšalių nebelies. Apie tai buvo pranešta ir atitinkamiems vokiečių administracijos organams, kurie, tiesa, toliau neprievartavo svetimšalių, bet kurie tačiau reikalavo iš svetimšalių atitinkamų dokumentų, leidžiančių jam pasilikti Heidelberge, ir tuo priversdami svetimšalius gerokai palakstyti iš įstaigos į įstaigą.

Heidelbergo lietuviai, kaip ir kiti svetimšaliai, šį kartą laimėjo prieš vokiečius, tačiau atrodo, kad šis laimėjimas yra tik laikinio pobūdžio. Prievarta jie iš Heidelbergo bent kol kas nebus iškraustyti, tačiau jie patys dar prieš žiemą turės apleisti miestą dėl nepakenčiamos mitybos sąlygų. Tuo metu, kai vasarą kiekvienam heidelbergiškiui vokiečiui lengvai buvo prieinamos uogos ir vaisiai kaimuose. Dėl vokiečių priešiško nusistatymo svetimšaliai tegalėjo nusipirkti tik tiek uogų ir vaisių, kiek buvo leidžiama pagal korteles. Dažnai ir krautuvėse jiems buvo atiduodami blogesni vaisiai ir žymiai mažesnės normos. Šiuo metu, kai Heidelberge retas vokietis neturi žiemai konfiturų, beveik visi svetimšaliai tik iš tolo pamato vieną-antrą kg. obuolių. Taip pat vokiečiams jokios problemos nesudaro kaime įsigyti vienas-kitas viršnorminis centneris bulvių, kas svetimšaliams neįmanomas dalykas. Lietuviai, kaip ir kiti svetimšaliai, turi per savaitę tenkintis tik duodama pagal korteles 1.5 kg. duonos, 125 gr. riebalų, 150 gr. mėsos, trupučiu kruopų, 2.5 kg. bulvių ir daugiau nieku, kadangi susimedžioti ką nors tarp nedraugiškų vokiečių negalima.

Žymi dalis heidelbergiškių lietuvių yra studentai ir žmonės. maniusieji gauti darbo Heidelbergo universitete. Nei vienas iš mūsų mokslo žmonių šio darbo negavo. Su studentais buvo graudesnė istorija. Jiems buvo leista paduoti universitetan prašymai, tačiau atsakymai apie priėmimą buvo vilkinami, net neduodant tikresnių paaiškinimų apie priėmimų tvarką. Pagaliau keli lietuviai studentai atsitiktinai kreipėsi informacijos reikalais į amerikietį karininką militarinėje valdžioje, kuris pasakė pats nežinąs tikrosios padėties ir patarė kreiptis į UNRRA. Pagaliau paaiškėjo, jog studentai į Heidelbergo universitetą vokiečių priimami tiktai tie, kurie siųsti iš UNRRA, bet kai tas studentams paaiškėjo, buvo telikę tik kelios dienos iki galutinės priėmimo universitetan dienos.

Visur heidelbergiškiai vokiečiai akcentuoja savo demokratiškumą, bet ir visur jie vengia pasisakyti vienu kitu piktesniu žodžiu prieš nacionalsocialistiškąją Vokietiją. Už tat kiekviename žingsnyje, ypač santykiuose su svetimšaliais, jie gal tik tiek tesiskiria nuo naciu, jog tik tiek tesiskiria nuo nacių, jog šalius keikti į akis už tai, kad jie svetimšaliai.

Heidelberge gyvenimas beveik normalus. Veikia kinas, teatre nuolat koncertai, atstatyti tiltai, nuo ryto iki vakaro pilnos kavinės, vokiečiai tebegyvena liuksusiniuose butuose, 3—4 žmonių šeimai reikalingi 3—5 kambarų su virtuve ir patogumais, kai tuo tarpu svetimšaliai, kurie tebegyvena mažutėje palėpėje ir kambariuke, grūsdamiesi 15—18 kv. mtr. plote po kelis žmones, kiekvienu metu jaučia pavojų, kad jie bus išmesti į gatvę automobiliais važinėjančių ponų vokiečių, o nuo jų lupų bandomas atplėšti ir tasai mažutis duonos kąsnis gautas, pagal korteles, visiškai nesijaučiant nepatogiai, jog tai daroma po to, kai iš tų nelaimingų be pastogės pasilikusiųjų žmonių prieš kelerius metus nacionalsocialistinė Vokietija ne tik išplėšė sotesnį kąsnį ir geresnį daiktą, bet ir sunaikino jų tėvynes, palikdami juos benamiais ir niekam nereikalingais žmonėmis.

—J. J.

SET YOUR QUOTA NOW IN THE GREAT VICTORY LOAN

PIRKITE LAIMĖJIMO BONUS

SVEIKINAME

Amerikos Lietuvių Kongreso

Delegatus ir Svečius

O'MALLEY & McKAY, INC.

GENERAL INSURANCE AGENTS

222 WEST ADAMS STREET
ROOM 1548-54

Telephone CENtral 5208

LINKIME, KAD AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESO GALINGAS BALSAS NUSKAMBĖTŲ PER VISĄ PASAULĮ!

Stanley Litwinas

CARR-MOODY LUMBER CO.

STANLEY LITWINAS, VEDĖJAS

3039 SO. HALSTED STREET

Telefonas VICTORY 1272

KONGRESO DELEGATAI!

Tikiu, kad jūs daug prisidėsite prie kovos Lietuvos nepriklausomybei atstatyti

Anthony B. Petkus

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 S. Western Ave. Tel. GROvehill 0142 CHICAGO, ILL.

1410 So. 50th Ave. Tel. CICero 2109 CICERO, ILL.

KOPLYČIOS VISOSE MIESTO DALYSE

LAIŠKAS IŠ NORVEGIJOS

LAIŠKĄ GAVO P-AS. POVILAS DAUBARAS CHICAGOJE

Rašo giminaitis A. Z.

Norvegija, Svelviko svetimšalių lageris, 1945 10—24.

Gerb. Dėde!

Didelė naujiena man buvo, kada gavau Tamstos atsakymą į mano paieškojimą ir dar su didesniu džiaugsmu ėmiausi skaityti Tamstos laišką. Labai širdingai dėkoju už apdovanojimą manęs ir už ateity pagelbėjimą man.

Brangus dėde, aš ne dėl reikalingos skubios pagalbos kreipiausi į Tamstą. Aš prie dabartinių gyvenimo sąlygų esu prisitaikęs, pinigų reikalingų dabartiniam mano pragyvenimui dėl maisto užsidirbu; labai širdingai prašau jų man nesiųsti. Viena, kad aš nieko doro negaliu nusipirkti, antra ir Amerikos darbininkams doleriai nesimėto, taip pat Tamsta ir kiti turite šeimas, o aš vienas niekur nepražusiu.

Rašėte, dėde, kad galėtumėte atsiųsti man drabužių kokių nors. Tas dalykas būtų labai geras, nes tebedėviu tik vienus vokiškos kariuomenės drabužius, bet dabartiniu metu negaliu ir jų iš Tamstos prašyti, nes kad ir pasiųstumėt, galiu jų negauti, tad, dėde, dėl to nesistorok. Tebūk tik tiek man geras, kad retkarčiais parašyk šiokį tokį laiškelį, kad aš jausčiausi netaip jau vienišas, kaip pirštas išskirtas iš visos šeimynos. Ir tada drįsčiau tik aš Tamstos pagalbos prašyti, jeigu jau mus svetimšalius imtų rusai spausti namo važiuoti ir per prievartą mus ten vežtų.

Dabar, Dėde, pasipasakosiu aš, kaip atsidūriau dabartinėje mano padėtyje.

1944 metų liepos mėnesį vokiečiai priartėjo, traukdamiesi, visiškai prie Radviliškio. Mama su tėte ir Ance išsikraustė pas dėdiną Ignacienę, o aš su likusia šeimynos dalimi palengva krausčiausi pas dėdę Joną. Prieš baigiant kraustytis išvažiavau dviračiu į miestą apsidairyti, ką galiu rasti palikti prižiūrėti namus. Tik spėjus pasisukti mieste, sugriebė mane ginkluotas vokietis ir nusivarė už miesto. Ten radau jau daugiau tokių pat sugaudytų radviliškiečių. Perspėję, kad nebandytume bėgti, žadėjo nušauti, jei bėgsime, ir taip mašinomis mus nuvežė į Vokietiją ir ten padarė mus rekrutiniais vokiečių kareivių darbininkais. Vokietijoj, artinantis frontui, kad neišlakstytume, išvežė į Norvegiją. Norvegijoj apmokino, kad būtumėm tinkami ir į frontą pasiųsti, o ten fronto nesant, pastatė mus tolimoj šiaurėj geležinkelių tiesti, akmens kalnų versti ir akmenyje tunelių kalti. Ką išgyvenome ir kiek vargo matėme, patys dabar nebesuprantame, bet kai vokiečiai kapituliavo, tai manėme, kad dvi saulės pradėjo šildyti ir nežinojom kaip džiaugtis.

Po kapituliacijos anglai ir amerikonai mus dar karo kaltininkais laikė ir traktavo kaip vokiečius, valgyti dar mažiau už vokiečius gavom, bet dabar, nežinia kam dėkui, gyvenimas pagerėjo. Laukiame dabar, kada ta nelemta rusų valdžia iš Lietuvos savo nagus išneš.

Rusai labai mus puola iš visų pusių, vis nori gauti parvežti mus namo į Lietuvą. Bet mes iš savo patyrimo dar 1940 metais ir gaunamų gandų žinome, kad žmogus, kuris temoka tik sąžiningu savo darbu pelnyti sau duoną, nuo komunistiškos rusų valdžios turi eiti kur akys mato, kur kojos neša, nes sąžiningų ir rimtų žmonių rusiškas komunizmas nepakenčia ir tokius kalėjimuose pūdo. Toks kaip aš, jau vien dėl to esu liaudies priešas, kad mano mama turi 30 hektarų ūkį. Tokie vadinami buržujais, buožėmis ir tokiems ir jų įpėdiniams ištrėmimas į katorgą, kur išvargintas ir išbadėjęs, kad ir kažin kokios sveikatos, gauna neužtarnautą ir perankstyvą smertį. Apie rusiško komunizmo valdžią net aš, išgyvenęs vienerius prie jų metus, negaliu nei jokiais faktais išdėstyti, nors jų propaganda taip šiltai visose šalyse sutinkama ir yra tikrai gera. Mano manymu komunizmo programą įgyvendinti tesugebėtų tik amerikonai ir tas įgyvendinimas atneštų gal būt laukiamus vaisius tada, kada rusijos komunizmas bus sutremtas ir pamirštas, kaip visos žmonijos negailestingas priešas.

Dabartinis kokio nors žmogaus pasidavimas rusų globon reikštų liglaikinį gyvenimą toli už Lietuvos sienų, kur nors katorgoje; gi prasidėjus karui (kuo aš neabejodamas tikiu) tektų nukentėti nuo atominės bombos.

Taip pat, brangus Dėde, prašau Tamstos nesumislykite rašyti laiško į mūsų namus Lietuvoje. Laiškas vistiek nenueis, o jei namiškiai gyvi tebėra, tai tikrai jie gali dėl to skaudžiai nukentėti.

Priduokite taip pat linkėjimų dėdei Aleksandrui, o ciocei Elenai aš irgi parašiau laišką. Tamstos moteries giminių čia aplinkumoj neradau. Mūsų lietuvių čia gyvename netoli 400 žmonių, bet nuo Tverų nei vieno nesuradau. Ant galo šio laiško dar sykį prašysiu, brangus dėde, nepatingėk parašyti man atsakymo, kurio aš pasiilgęs lauksiu. Taip prašau, nebedėkite tik pinigų ir nesiųskite jokio siuntinio. Kad esate žadėję mane sušelpti su drabužiais, tai jeigu jų man būtinai prireikės kada, tai aš Tamstos ir paprašysiu, o dabar už širdingą Tamstos rūpinimąsi dar kartą nuoširdžiausiai dėkoju. Jūs nesuprantat, kaip aš buvau laimingas gavęs jūsų laišką. Aš buvau pirmasis žmogus lagery, kuris gavo laišką iš Amerikos. Visi puolė kaip musės į medų klausyti naujienų ir ką Tamsta rašei.

Paskutiniu metu atėjo pas mus kažkoks gandas, kad turėsime kur nors išvažiuoti; gal veš į Vokietiją — nežinome. Bijome tik, kad rusams mūsų neatiduotų, o daugiau, kaip jau bus, taip tegu būna.

Įdedu savo turimą fotografiją vokiškuose drabužiuose, kitos jokios iš namų neturiu, nes net negalėjau nė atsisveikinti su namiškiais, o apie dokumentus ir fotografijas nėra ko ir kalbėti. Dėde, jei turi kokią savo foto, atsiųsk man savo visą šeimyną.

Reikšdamas pagarbą lieku Tamstos sūnus A. Z.

Laukiu, žinoma, iš Tamstos atsakymo ir aprašymo apie savo gyvenimą; ir politines naujienas norėčiau apie Lietuvą svarbiausias išgirsti.

Klausiu aš dar tarp kitko, ar Tamstos pažiūros nepasikeitė nuo tų, apie kurias susirašinėdavot su a. a. dėde Ignacu. Parašykit.

Pagal dabar gautą žinią mes galime išvažiuoti gal į Vokietiją. Man atsakymo neberašykit. Aš jei nepakliūsiu pas rusus, parašysiu vėliau. —A. Z.

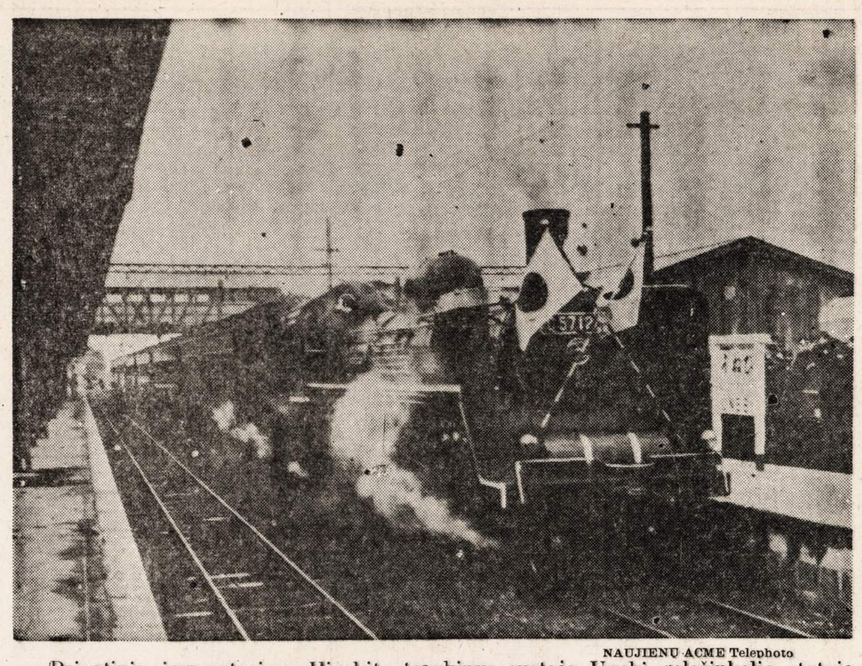

NAUJIENŲ-ACME Telephoto

Privatinis imperatoriaus Hirohito traukinys sustoja Uneži geležinkelio stotyje. Imperatorius atvyksta atiduoti pagarbą savo protėviams.

PASLAPTYS APIE SOVIETŲ VALDININKUS UŽSIENYJE

NEW YORK (LAIC) —"Washingtone, toje stambiausioje pasaulyje demokratijos sostinėje, yra šimtai vyrų ir moterų, kurie būdami didžiausios pasaulyje diktatūros piliečiais, gyvena griežtai kontroliuojamą gyvenimą", taip V. Kravčenko "American Mercury" pradeda savo straipsnį. Kaip žinome, jisai yra Rusijos žmogus, nuo 1929 (per 15 metų) priklausęs komunistų partijai. Atvyko į USA kaip SSSR užpirkimų komisijos narys ir, nepakęsdamas raudonosios diktatūros, 1944 m. bal. mėn. pertraukė ryšius su Stalinu.

Minėtame straipsnyje jisai pažymi, kad sovietų valdininkams užsienyje yra uždrausta skaityti bolševikams nepalanki užsienio spauda. Kada jisai susirgo, jų įstaigos tarnautojai-amerikiečiai jam atsiuntė užuojautos laiškelius, komunistų partijos sekretorius jį išbarė už bendravimą su "klasės priešais".

Sovietų diplomatams užsienyje yra specialus knygynai, kuriose dirba jų slaptosios policijos šnipai. Kartą Kravčenko paprašė iš to knygyno Aviejenko apysakos "Aš myliu" ir Virto istorinės studijos apie gen. Tuchačevskį. Knygininkas atsakė, kad tų veikalų neturįs. Vėliau partijos pareigūnai Kravčenko kamantinėjo, kaip jis drįsta prašyti raštų to, kurs jau likviduotas, ir kodėl jis nori skaityti į kontrevoliucinį sąrašą įtrauktus raštus? Iš Amerikoje leidžiamų laikraščių komunistams saugu skaityti "Russkij Golos", "Daily Worker" ir New Yorko PM.

Sovietų diplomatas turi atraportuoti apie kiekvieną savo naują pažįstamą užsienyje. Santykius palaikyti leidžiama tik su sąlyga, jei bus pranešinėjama apie ką kalbama bendraujant. Jie turi pranešti vardus tarnų, skalbėjų, anglų kalbos mokytojų ir t. t., kurie lankosi pas juos, ir jei jie pasirodo nepatikimi, pareikalaujama nuo jų patarnavimų atsisakyti. Visus laiškus į Rusiją jie turi paduoti neužlipintus, jie cenzūruojami, o kai laiškai pasiekia Rusiją juos cenzūruoja antrą kartą. Uždrausta klausyti Sovietams nedraugingų užsienio radio komentatorių. Amerikiečiams, kurių palankumą reikėdavo laimėti, paprastai įteikiamos brangios dovanos, neišskiriant nei puošnių brangių kailinių. Visi sovietų diplomatai yra specialaus komunistų partijos komisaro priklausomybėje. Visi sovietų pareigūnai užsienyje yra verčiami šnipinėti ir pranešinėti apie bet kokius draugų "nukrypimus nuo linijos". Iš Rusijos yra atsiunčiami specialūs šnipai, slaptosios policijos (KNVD) agentai, kurie seka visus, neišskiriant nė komunistų partijos paskirų ratelių sekretorius. Kadangi tarnautojai nežino, kuris yra tikras šnipas, turi su visais būti atsargūs. Kravčenko aprašo vieną slaptą sovietų tarnautojų posėdį Amerikoje, kur jiems buvo perduotos iš Maskvos atsiųstos instrukcijos, kokias karines ir ūkines USA paslaptis jie turi sekti.

Ta šnipinėjimo sistema sovietų valdininkus užsienyje laiko nuolatiniame terore ir kiekvienas įsakymas vykti į Rusiją jiems atrodo įtartinas — ar tik nėra čia ženklas artėjančio "valymo", kurs gali nuvesti į ištrėmimą, o gal ir į kapus. Užsieninėn tarnybon parenkami patys ištikimiausieji žmonės, ir tai dar, kaip įkaitai, Rusijoj turi pasilikti kai kurie jų šeimos nariai...

SVEIKINAME AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESĄ IR LINKIME GERIAUSIŲ PASEKMIŲ KOVOJE DĖL LIETUVOS LAISVĖS IR NEPRIKLAUSOMYBĖS

MARQUETTE LAUNDRY

CASH & CARRY SERVICE

2412-16 W. 69th St. Chicago, Ill.

Vienintėlė Lietuvių Skalbykla Chicagos Mieste

MR. & MRS. STANLEY ZENKUS

TIKIME, KAD TEISINGUMO VALANDA ATEIS IR MES VĖL TURĖSIME LAISVĄ IR NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ

VALDYBA IR DIREKTORIAI

PIRMOJ EILĖJ SĖDI IŠ KAIRĖS Į DEŠINĘ:

1. John Zelis, Vice-pirm.; 2. John J. Kazanauskas, Pirm.; 3. Ben. J. Kazanauskas, Sekr.; 4. Joseph Misevich, Ižd.

ANTROJ EILĖJ STOVI IŠ KAIRĖS Į DEŠINĘ:

1. William Duoba, 2 Joseph W. Kilikevice, 3. Anthony Vilkas, 4. Michael Kelly, 5. Peter Kraujalis.

TURTAS VIRŠ $2,000,000.00—ATSARGOS FONDAS $160,000.00

MUTUAL FEDERAL SAVINGS and LOAN ASSOCIATION of CHICAGO

UNDER U. S. GOVERNMENT SUPERVISION

2202 W. CERMAK ROAD Telefonas CANAL 8887

Geriausi Iš Geriausių

IŠ KNYGOS "DVIEJŲ OKUPACIJŲ LIETUVA"

(Tąsa iš 1-mo pusl.)

metų ištrankytas smetoniniuose kalėjimuose.

Pasakė, apsisuko ir nuėjo.

Pastaba užmušanti, aiški. Kalbėti apie tai daugiau nereikia. Staškevičiūtė ir Liūdas Gira iš slydo iš grupės. Atsitiktinai ar neatsitiktinai atsiradęs visa žinantis ir visa matantis Latvis-Fridmanas juokiasi:

—Draugai, ir kada išgaruos iš jūsų tasai buržuazinis raugas?...

Icikas Dembo tip pat su pastaba:

—Būtų pats laikas mums įsisąmoninti, kokį mes gyvename istorinį momentą. Juk mes Liaudies Seimo deputatai, mes — geriausi iš geriausių...

Dabar jau galutinai aišku, kad reikalas praloštas. Bet galerija dar išdidi savo vaidmens reikšmingumu. Su šoferiu tonas minkštas, bet šoferis įsakmiai gauna pajusti, su kokiu Liaudies Seimo deputatu jis turi reikalą, kokioj apygardoj draugo deputato kandidatūra buvo išstatyta rinkimams... Bet vakare ir galerijoj lengvas nepasitenkinimo ir nusivylimo drebulys. Visiems deputatams išdalytos ryt dienai kalbos. Rūpestingai perrašytos rašomąja mašinėle... Įsisąmoninti ir pasiskaityti, jog posėdyj skaitant nebūtų klaidų...

Kiekvienas kad ir kvailiausias ar tamsiausias iš tų žmonių prisimena buvusius seimus ar bent pasakojimus apie tų seimų darbus, apie karštus ginčus, svarstant įvairius klausimus, apie partines kovas ir d. kt. Kiekvienas iš jų prisimena, jog tautininkų seimai kaip tik ir buvo žmonių keikiami, už savo nusistatymo neturėjimą, bet ir tuose seimuose buvo vienas kitas karštesnis momentas. O čia — perskaityti kalbas? Taip, tai nesunku, bet ką tai turi bendro su deputato žodžio laisve, su jo atsakomingumu prieš jį išrinkusią apygardą? Ir karštas deputatų išdidumas staiga krinta, kaip po kibiro šalto vandens ant galvos.

Teatro salė išpuošta milžiniškais raudonais plakatais su auksiniais įrašais, garbinančiais tėvą, vadą ir mokytoją Staliną, raudonąją armiją išlaisvintoją, rojišką tarybinių socialistinių respublikų šeimą, raginančiais deputatus būti vertais didžiosios socialistinės tėvynės sūnumis. Salės scena skęsta raudonose spalvose, tarp jų prezidiumo stalas, nuklotas popierių lakštais, maža katedra balsą gavusiam deputatui, mikrofonas prie jos, stalelis stenografistams. Rūsyj po scena filmuotojai ir foto korespondentai įsitaisę milžiniškas prožektorines elektros lempas, kurios kartkartėmis iškeliamos prieš prezidiumą, prieš publiką, bet visada — prieš kalbantyjį. Pirmosios kėdžių eilės skirtos deputatams, už jų kėdės publikai. Teatro salė perpildyta žmonių: komjaunuolių, aktyvistų iš fabrikų, partiečių, pataikūnų, kariuomenės patikimų atstovų, aktyvistų, atvykusių iš provincijos miestelių ir kaimų. Pora ložų skirtos laikraštininkams, turintiems uždavinį pavaizduoti spaudoje "istorinių Liaudies Seimo priimtų sprendimų" eigą.

Spektaklio programa smulkiai ir apdairiai paruošta, nepalikta nė mažiausios spragos netikėtinumams. Prezidiumo pirmininkas, nepakildamas iš savo kėdės ir nieko pašalinio įneįspėtas, puikiausiai žino, kuriuo metu ir per kurias duris scenon įeis Liaudies Seimą sveikinti delegacijos. Miesto sodo takai iki teatro portalų išpuošti elektros iliuminacijomis, vėliavomis, komunistų vadų paveikslais ir transparentais. Prie sodo vartų iš Laisvės alėjos didžiulė tribūna. Spektaklio rengėjams iš anksto aišku, kurią valandą ir iš kurios pusės "spontaniškai kiekvienas kauniečių demonstracija" susirinks prie tribūnos sveikinti deputatus... Ir visur milžiniški raudono audeklo, vietomis raudono šilko transparentai ir plakatai su šūkiais: "Tegyvuoja geriausi iš geriausių!", "Tegyvuoja Liaudies Seimas — tautos valios reiškėjas!", "Tegyvuoja tautų vadas, draugas ir mokytojas Stalinas!", "Tegyvuoja raudonoji armija — tautų išlaisvintoja!"... Vienas toks milžiniškas plakatas raudonoje aronėje ištiestas skersai Laisvės alėją prie teatro, antrasis prie Įgulos bažnyčios. Aplink tribūną milžiniško didumo Stalino, Molotovo, Kalinino, Vorošilovo, Kaganovičiaus, Lenino paveikslai. Tarp šių "didžiųjų vadų" ir Justino Paleckio atvaizdas. Pusiau profilinė šiek tiek pakelta galva, nuduotas mįslingumas kreivoje šypsenoje ir aštriame žvilgsnyje, aiškiai jaučiama gysla kaktoje... Vargšas Justinas... Toks geras ir paprastas žmogutis šių niekad "nemirštančių įžymybių" tarpe! Viena kita jo silpnybė? O kuris iš mūsų yra be silpnybių? Ir net šią rimtą valandą Justas Paleckis atrodo mielas tarp tų mokančių savo vertinti ir... saugoti vadų. Nes jis vienintėlis iš jų — lietuvis.

Liaudies Seimas gerbiamas atsistojimu. Tylūs ir rimti deputatų veidai. Iš anksto jiems atžymėtos vietos. Būtinai tarp dviejų nepartinių vienas partinis arba kandidatas į partiją. Atėjusieji deputatai sėda kėdėse, kiti jų seniai nuobodžiauja, laukdami posėdžio pradžios. Kalbasi, bado pieštuko galu popierio lapą, pažiūri tai į vieną, tai į kitą šoną, tarytum drąsindamiesi susidurti akimis su kažkieno sekančiu žvilgsniu, pakelia akis į ložas... Ne visi jų yra gimę artistais, ne visi jie vienodai jaučiasi publikos akyvaizdoje. Ypač sunku tiems, kurie pirmą kartą toje salėje ir prieč tiek žmonių, o paslėpti nuo svetimų akių blogą savijautą taip pat yra menas.

Ramiu ir lėtu žingsniu scenon pasikelia deputatas Adomauskis. Vidutinio augumo, barzdotas ir gerokai nusenęs žmogutis, tačiau dar vis neužmiršęs avantiūrų. Jis buvo kunigu, paskui laisvamaniu, vėliau perėjo į bolševikus. Jis čia seniausias amžiumi, ir todėl jo pareiga atidaryti pradedamąją Liaudies Seimo sesiją. Jis kviečia prezidiumą, perskaito eilę pavardžių, palydimų deputatų ir publikos pritariamaisiais plojimais. Palaukia, kol ovacijos nutyla, paskui silpnu balsu klausia: "Kas už pasiūlytus prezidiuman kandidatus?" Kyla šimtai rankų iš deputatų ir . . . publikos. "Kas prieš?" Nė vienos rankos. "Kas susilaiko?" Taip pat nėra susilaikančių. "Gerai, — sako draugas Adomauskis,— nutarta vienbalsiai! Prezidiumas prašomas užimti vietas."

Ir vėl ovacijos, pritarimo šauksmai. Spektaklis prasidėjo. Publika gyvai reaguoja į įvykius scenoje. Kaip ir visada . . . teatre. Ji beveik sulaukinėjusi, ypač aktyvistai ir komjaunuoliai. Į plojimus įsimaišo šauksmai. Iš kažkurio kampo stiprus bosas sušunka: "Tegyvuoja Liaudies Seimas — tautos valios reiškėjas!" — Marios plojimų. Iš kito kampo papildoma: "Tegyvuoja tautų vadas, tėvas ir genijalusis mokytojas draugas Stalinas!" Tai žodžiai iš plakatų, įgrįsę, nuvalkioti visuose mitinguose, bet jie čia... uždegantys. Į juos vėl papliumpa marios plojimų, ir orkestras — pasirodo, čia jau būta ir orkestro — užgroja pirmąją Internacionalo strofą. Publika sustoja ir pakeltomis dešinėmis kumštimis išklauso Internacionalo, o paskui vėl tęsia plojimus. Nuo šio momento Liaudies Seime paminėtas Stalino vardas gerbiamas atsistojimu ir Internacionalo sugiedojimu!

Lietuvos Tarybos nariai, kurie 1918 m. pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės deklaraciją, pareikšdami, kad Lietuva turi būti laisva ir nepriklausoma ir kad privalo demokratiniu būdu tvarkytis. Tokios Lietuvos (atseit, laisvos ir demokratinės) nori ir visi tikri lietuviai; už tokią Lietuvą jie kovojo ir kovos.

Mažutis pasitarimas prie stalo, tarytum mažutis pabalsavimas, ir deputatas draugas Gedvilas užima pirmininko kėdę. Vėl ovacijos, plojimai, skambūs nuvalkioti šūkiai, prezidiumas fotografuojamas. Elektros lempos akina prezidiumo narius, deputatus ir publiką. Iš kažkur kažkokio nuo technikos atsilikusio foto mėgėjo magnijaus žyptelėjimas. Paskui — vėl viskas nutyla, nurimsta, ir tik aštrus, tarytum skustuvo ašmens, draugo Gedvilo balsas. Jis skaito posėdžio darbotvarkę. Posėdžiai prieš piet ir po piet. Darbotvarkėje keli punktai: pramonės, prekybos ir bankų nacionalizacija, žemės nacionalizacija ir išdalijimas valstiečiams, namų nacionalizacija ir valstybinės santvarkos pakeitimas. "Kas už? Kas prieš? Kas susilaiko?" Draugo Gedvilo balsas skamba su mažomis pertraukomis. "Nėra?" — dar palaukia. — Darbotvarkė priimta vienbalsiai!"

Balsuojant kiekvieną kartą kyla ir publikos rankos. Niekas neskaito balsų. Ir kam gi? Spektaklio rengėjams nei į galvą neateina mintis, jog gali atsirasti kas nors, kuris drįstų nebalsuoti. Bolševikams yra priimta visa spręsti vienu balsu, ir todėl nė mažiausios baimės dėl nesusipratimų. Išvakarėse Sniečkus, Latvis-Fridmanas, Meškauskienė, Icikas Dembo ir kiti partijos vadai Liaudies Seime deputatams padarė aliuzijų apie pavojingumą seimo posėdžiuose žaisti su ugnimi. Vieniems deputatams aiškiau, kitiems mažiau aiškiai buvo priminta, jog jie dar jauni žmonės, dažnas turi giminių, šeimas, gyvenimas dar prieš jų akis, o gyventi — tai, reiškia, būti protingiems. "Santūrumas — dorybė..." manė Sniečkus, Meškauskienė. Ir draugas Guzevičius. Būreliui inteligentų, kuriems gal dar nevisai buvo aišku pavojingumas žaisti su ugnimi, Meškauskienė atskirai patarinėjo motinišku geraširdiškumu, jog padaryti kvailystę yra vieni niekai, o pataisyti dažnai neįmanoma.

Ir štai dabar visi šie protingieji... Tarytum marionėčių teatras. Aštrus klausiamasis balsas — rankos aukštyn, du sekantys klausimai — svarbu išlaukti nejudant, paskui — aha, praėjo, na palauksime sekančio balsavimo...

Kažkas prašo balso. Jis nori kalbėti iš vietos, bet jam siūloma eiti prie katedros. Ne, jis tenoris pasakyti tiktai kelis žodžius ir juos galįs pasakyti iš kėdės. Bet prezidiumo pirmininkas nenuolaidus, ir žmogelis sunkiu žingsniu eina per salę prie scenos. Tūkstančiai akių jį lydi, jį persekioja tos akys. Ir tikrai jis neturi pasakyti nieko ypatingo. Jis kalba tiktai dėl tvarkos, siūlydamas aprėžti laiką pranešimui, diskusijoms, rezoliucijai. Menkniekiai, bet jis juos skaito iš mašinėle prirašyto lapo...

Visą priešpietį ir popietį komedija. Visi klausimai greitai dienotvarkės ribose. Kiekvienam klausimui po vieną pranešimą, paskui diskusijos ir baigiama rezoliucijos nubalsavimu. Pranešimus daro Šumauskas, Sniečkus, Mickis, Paleckis. Klausimai beveik įvairūs: įvairios nacionalizacijos, žemės reforma, valstybinės santvarkos pakeitimas. Bet atrodo, jog visi kalbėtojai kalba tiktai apie vieną ir apie tą patį dalyką. Štai po agr. Mickio pranešimo dėl žemės nacionalizavimo ir jos padalijimo smulkiems valstiečiams lengva pravesti diskusijas ir dėl krašto politinės santvarkos pakeitimo...

Kalba Paleckis ir Snečkus, kalba Mickis ir Šumauskas. Kiekvienas jų — skirtingas charakteris ir temperamentas, skirtingas inteligencijos laipsnis ir pagaliau skirtingos pačios temos. O visi keiksmažodžiai tie patys: "prakeikti siurbėlės", "darbo žmonių prakaito ir kraujo gėrikai", "kruvinieji ėdikai", "fašistiniai šunes" ir t.t. ir t.t. Pranešimuose ekskursijos po visą Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmetį, bet kad kuo nors būtų nuraminama lietuviška širdis. Per tą dvidešimtį esą nieko nauja nesukūrta, nieko nauja nelaimėta, "nuolatinės ir nesibaigiančios klaidos, visiškas krašto suubaginimas, apiplėšimas, nualinimas, visiškas atsilikimas". O tuo tarpu po Kauno parduotuves laksto uždususieji komandirai su žmonomis, stebisi krautuvių turtingumu mažojoje Amerikoje, kaip jie tik pavadino Lietuvą ir stengiasi apsipirkti anksčiau, negu krautuvės bus išpirktos kitų komandirų, atvykusių iš "viskuo pertekusių brolišką socialistinių respublikų"...

Visa — skamba deputatų pranešimuose — elgėtystė, nusikalstamas apsileimas ir krašto nualinimas. Ir visa keikiama, mindoma su purvais. Keikiama krašto praeitis, keikiami prekybininkai, pramonininkai, keikiami turtingesnieji lietuviai, valstybės vyrai, tautiniai didvyriai — kovotojai su rusų priespauda ir spaudos uždraudimu, keikiami savanoriai — kūrėjai, savo krauju nupirkę Lietuvai nepriklausomybę. Šie keiksmai skamba Sniečkaus ir Šumausko lūpose, ir tas maža ką stebina. Tai žmonės, kurie toli nuo inteligentiškumo, permaža juose tolerancijos jausmo. Bet taip kalba Mickis ir Paleckis, žmonės su aukštuoju mokslu ir su buvusia rimta padėtimi visuomenėje. Vienas jų agronomas, kitas žurnalistas. Žmonės, kurie turėtų mokėti pagalvoti, permatyti, suprasti, pajusti saiką išsireiškimų persūdymuose, bet kurie atrodo net aklesni už pirmuosius, sufanatizėjusius komunizme ir užkietėjusius kalėjimuose. Atrodo tatai keista ir nesuprantama. Bet jų rankose pasirodo taip pat mašinėle prirašyti popierio lakštai. Visi šie keturi yra stambios žuvys partijoje ir vyriausybėje, ir tačiau jie taip pat nė žodžio be centro komiteto kontrolės, tarytum tai būtų ne seimo atstovai, bet aktoriai, pakviesti perskaityti vieną ar kitą kalbą. Ir skaityti labai atydžiai ir atsargiai. Nes štai už gretimo stalelio stenografistai, kurių stenogramomis lengva patikrinti ir mažiausias padarytas klaidas.

Debatai, ginčai, diskusijos? Keistai nuskamba draugo Gedvilo balsas apie diskusijų pradžią ir apie žodį, duodamą draugui Jočiui.

Pirmininko žodžiai draugą Jočių priverčia krūptelėti. Jis beveik snaudė per ilgą pranešimą, sulipdytą iš dešimčių straipsnių, tilpusių spaudoje. Jis prašo balso? Jis, Jočius? Keista! O gal būt, paklaida? Ir jis staiga prisimena: aha, juk tą kalbą jis ir turi paskaityti diskusijose. Draugas Jočius išsiima iš kišenės suglamžytą popierio lapą ir eina lėtu žingsniu prie katedros scenoje, mosuodamas popierio lapu rankoje. Jis nusilenkia pirmininkui, deputatams, publikai ir atsargiai, bet nuolat klupdamas, pradeda diskusijų kalbą.

Bet jo kalba nuvilia ir didžiausius optimistus, laukusius bent ko naujo diskusijose. Jis giria sumanymą, stipriai argumentuotą pranešime, pritaria pranešėjui keliais keiksmažodžiais, paleistais "nusipolitikavusių siurbėlių ir kraujagėrių" adresu ir prašo deputatus paremti pranešimą balsavimuose. Kalbos pabaigoje dar keli keiksmažodžiai ar kruvinai sunkūs epitetai prie buvusios santvarkos žmonių pavardžių, keli pagrasinimai "susigūžusiems, bet tykantiems vėl atsigriebti dvarininkams, fabrikantams ir kapitalistams", paskui — tegyvuoja tarybinė santvarka, raudonoji armija, draugas . . . Stalinas. Paskutinius žodžius seka ovacijos, orkestras užgroja Internacionalą, ir draugas Jočius sunkiai lipa iš scenos, pagaliau atsikratęs nemalonios pareigos, o jo vieton lygiai su tokia diskusine kalba lipa scenon kitas deputatas, paprašęs balso, kaip ir jis pats.

Ir taip vienas po kito. Tos pačios kalbos, tie patys pranešime iškeltų reikalavimų užgyrimai, tie patys siūlymai pritarti pranešėjų iškeltoms mintims, tos pačios ovacijos, internacionalas ir tie patys pakelti kumščiai. Kai susirenka mažiausia dešimt — dvylika tokių nudiskutavimų, draugas Gedvilas praneša, jog gautas pasiūlymas diskusijas baigti. Paskui dar perskaitoma sprendžiamoji rezoliucija, trumpos pritariamos diskusijos dėl rezoliucijos, klausimas atiduodamas balsavimui ir tas pats aštrus ir grąsus pirmininko balsas:

—. . . priimta vienbalsiai.

Ir vis dėlto pirmoji Liaudies Seimo sesija neapsiėjo be mažučio kurjozo. Tik pirmoji. Vėliau panašūs atsitikimai nepasikartojo. Atsitiko tat, svarstant žemės nacionalizavimo ir padalinimo mažažemiams ir bežemiams klausimą. Deputatas Mickis pranešime pasiūlė ūkininkams palikti nejudomą normą 30 ha. Pranešimas buvo palydėtas pritariamais plojimais, diskusijose jis praėjo be mažiausių prieštaravimų, suabejojimų ar pataisų. Ir štai čia scenon įžengia deputatas draugas Bieliauskas. Jis nebuvo gavęs diskusijoms kalbos, jis taip pat nebuvo numatytas diskutuoti, ir todėl pirmininkaujantis gerokai nustebo, išgirdęs jį, beprašant balso.

Draugas Gedvilas pažiūrėjo į diskusijoms numatytų žmonių sąrašą, paskui į balso prašantį. Nemalonu, bet ką padarysi... Prašau...

Klausimas draugui Bieliauskui buvo labai opus. Jis susijaudinęs atsistojo katedroje. Pirmi žodžiai tokioje milžiniškoje sausakimšai prisigrūdusioje žmonių salėje sunkūs, ir jis pradėjo, klupdamas prie kiekvieno skiemens:

—Draugai deputatai, čia buvo šnekama apie 30 ha normą. Nejudomą normą, — pasitaisė. — Atrodo, — jis nusišluostė prakaitą nuo kaktos, — kad tai ne visai teisinga... — draugas Bieliauskas ką tik nepasakė "visai neteisinga". — 30 ha Suvalkijoje — vienas dalykas, o, pavyzdžiui, Dzūkijoje, kur vėjas pusto smėlį, jau kitas. Suvalkijoje su 30 ha gaspadorius jau buožė, o Dzūkijoje vargšas... Aš norėjau, taip sakant, ar nebūtų galima nustatyti normos pagal žemės rūšį...

Gedvilas nejučiomis atsidūsta. Nemalonu, bet ir — nieko ypatinga. Durnelis... Ir sako:

—Gerai, klausimas bus atiduotas balsavimui.

Ar bereikia priminti, jog rimtas draugo Bieliausko pasiūlymas nebuvo net svarstytas? Ir kam gi jį svarstyti? Juk klausimas jau seniai nusvarstytas ir priimtas partijos centro komitete. Liaudies Seimui telikę tiktai jį pasirašyti, o prieš tai truputį apie jį pasišnekėti. Tai ir viskas. Toks Liaudies Seimo uždavinys. Ir vis dėlto draugo Bieliausko išstojimas įdomus ir neužmirštamas. Draugas Bieliauskas yra pirmas ir vienintelis Liaudies Seimo deputatas, kalbėjęs neleistas ir ne iš mašinėle parašyto konspekto.

Pertraukos metu pareinu redakcijon. Draugo Šimkaus nuotaika, kaip paprastai, gera.

—Na, kaip? Kas siunčiamas į Maskvą?

Į Maskvą? Aha, nuvežti Maskvon Liaudies Seimo nutarimą prašyti Staliną priimti Lietuvą į laimingų tarybinių respublikų šeimą!.. Bet šis klausimas dar iš viso nėra svarstomas. Jis turėjo ateiti tik sekančiu darbotvarkės punktu, tačiau jau propagandos aparatui žinomos ir smulkesnės klausimo sprendimo detalės. Tai nuostabu ir nelabai įtikėtina. Bet dabar tat nieko nestebina. Jei mes imtumės stebėtis dėl kiekvieno menkniekio, kurį išgyvenome per šį fantastiškai dramatišką mūsų kraštui laikotarpį, tikrai mums neliktų laiko rimtiems apsisvarstymams.

Kelios delegacijos sveikinimais sutrukdo posėdį tai vienu, tai kitu metu. Su transparentais, su vadų paveikslais, su skambiomis kalbomis ir rūpestingai, bet šabloniškai paruoštomis rezoliucijomis. Kalbant apie Lietuvos prijungimo prie tarybų Sąjungos klausimą salėn įėjo rašytojų, žurnalistų ir menininkų delegacija. Trumpa sveikinimo kalba, Boruta paskaito naujausiąjį savo eilėraštį, besibaigiantį žodžiais:

Džiaugsmui brolio ir sesers
Jungiamės prie SSSR!

Liūdnai nuskamba ši strofa, dar liūdniau nuaidi Liūdo Giros Dedikacijos, parašytos Liaudies Seimui. Ir paskui vėl pranešimai, diskusijos, balsavimai, Internacionalas, ovacijos, šūkiai, pakelti keršto kumščiai. Klausimai, kurie kiekvieno demokratiško krašto parlamente sukeltų milžiniškas audras, čia sprendžiami nuostabiu lengvumu, tepalydint praeitį ir buržujus riebiais keiksmažodžiais. Ir taip paprastai be mažiausių diskusijų, be pasiginčijimo ne tik pirklys, pramonininkas, namų savininkas ar bankininkas netenka savo nuosavybės, bet ir paprasčiausias šešmargis tampa tiktai nuomininkas savo žemėje, o lietuvis savo krašto reikalus "savanoriškai ir entuziastingai" paveda tvarkyti Maskvai.

Graudu, bet štai skamba užbaigiamasis Internacionalas, žmonės stovi, iškėlę kumštis, paskui ovacijos ir—sesija baigta!

O vakare Kaunas, kaip paprastai, skęsta žiburiuose ir netikrume. Gyvenimas čia tebeplaukia ta pačia srove, kuri tačiau noromis nenoromis išplauna nerimą dėl rytojaus dienos, nerimą ir netikrumą, kas geriausiems iš geriausių bus liepta suvaidinti rytoj.

Kanados lietuviai rūpinasi benamiais

MONTREAL (LAIC) — Mūsų bendradarbis praneša, kad Kanados Lietuvių Sąjunga išrinko drabužių ir avalynės rinkimui komisiją. Be to, iš vietinio Lietuvių Klūbo ir Kanados Lietuvių Tarybos išrinkti šeši atstovai į koordinacinį komitetą. Kanados Lietuvių Moterų Sekcija jau seniai rūpinasi drabužių rinkimo reikalais. Atskiros šeimos jau turi atidėjusios rūbų ir tik laukia kada ir kas juos paims. Spalių mėnesį buvo pravestas bendras rinkimo vajus.

PIRKITE LAIMĖJIMO BONUS